

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ MESLEKİ MÜZİK EĞİTİMİ VEREN KURUMLARDA ÖĞRENİM
GÖREN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN, UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
BESTE ATALAY

Ankara
Haziran, 2011

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ MESLEKİ MÜZİK EĞİTİMİ VEREN KURUMLARDA ÖĞRENİM
GÖREN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN, UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
BESTE ATALAY

Danışman: Prof. Sadık Özçelik

Ankara
Haziran, 2011

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Beste Atalay'ın "Türkiye'deki Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı tezi 20/06/2011 tarihinde, jürimiz tarafından Müzik Öğretmenliği Ana Bilim / Ana Sanat Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı**İmza**

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Sadık ÖZÇELİK

.....

Üye (Başkan) : Doç. Dr. Aytekin ALBUZ

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞEREN

.....

TEŞEKKÜR

Bu araştırma Türkiye’deki Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi adlı betimsel bir çalışmaya ilişkin olup, Haziran 2011’de tamamlanmıştır.

Araştırmamın her aşamasında görüş ve düşünceleriyle katkı sağlayan değerli danışmanım Prof. Sadık Özçelik’e teşekkürlerimi sunarım.

Verilerin çözümlenmesi ve istatistiksel analizlerin gerçekleştirilmesinde yardım ve desteklerini esirgemeyen Dr. Bülent Çelik’e, araştırmam sırasında yardım ve destekleri ile yanımda olan değerli arkadaşım Ali Ozan Öcal’a, bilgileri ve desteği için ağabeyim Lemi Atalay’a ve her zaman yanımda olan anne ve babama teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Beste Atalay

ÖZET

TÜRKİYE’DEKİ MESLEKİ MÜZİK EĞİTİMİ VEREN KURUMLARDA ÖĞRENİM GÖREN LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN, UMUTSUZLUK DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

ATALAY, Beste
Yüksek Lisans, Müzik Öğretmenliği AnaBilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Sadık Özçelik
Haziran-2011

Bu araştırmanın amacı, Konservatuvarlar, Güzel Sanatlar Fakültelerinin Müzik Bölümleri ve Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim görmekte olan lisans öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin karşılaştırmalı analizine yöneliktir. Bu araştırma, izlenen yöntem ve toplanan verilerin niteliği açısından betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın evrenini Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında okuyan lisans birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 372 öğrenci oluşturmaktadır. Evrenin tümü örneklem olarak alınmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Beck umutsuzluk ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde öğrencilerin kişisel bilgilerini içeren 9 soru; ikinci bölümünde ise 20 maddeden oluşan Beck umutsuzluk ölçeği bulunmaktadır. Ölçekten elde edilen verilere ait sonuçlar temel istatistik yöntemlerle açıklanmıştır.

Araştırmanın bulguları sonucunda öğrencilerin; cinsiyetleri, yaşları, sınıfları, ana çalgıları, ailelerinin gelir durumlarına göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmazken; okudukları okul, mezun oldukları lise türü, annelerinin ve babalarının eğitim düzeylerine göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konservatuvar, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı, Beck Umutsuzluk Ölçeği

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE HOPELESSNESS LEVELS OF THE UNDERGRADUATE STUDENTS STUDYING IN THE INSTITUTIONS IN TURKEY THAT ARE GIVING MUSIC EDUCATION

ATALAY, Beste
Graduate, Department of Music Education
Supervisor: Prof. Sadık Özçelik
June- 2011

The purpose of this research is for the comparative analysis of the hopelessness levels of the undergraduate students studying in the Music Departments of the Conservatories, the Fine Arts Faculties and the Music Education Departments of the Education Faculties. This research is a descriptive study in terms of the methods followed and the characteristics of the collected datas.

Universe of the research is composed of totally 372 freshmen, sophomore, junior and senior students studying in the Music Department of the Hacettepe State Conservatory, the Music Department of the Erciyes University Fine Arts Faculty and the Music Education Department of the Gazi University Education Faculty. Whole of the universe is taken as a sample.

In the research, Beck Hopelessness Scale is used as a tool of collecting datas. collective tool. First part of the scale comprises of 9 questions about personal informations of the students; and the second part includes Beck Hopelessness Scale with 20 articles. Results of the datas collected from the scale are explained through fundamental statistical methods.

As a result of the symptoms of the research, no meaningful difference is detected in the hopelessness levels of the students according to their gender, ages, classes, main instruments and the income levels of their parents. However, a meaningful difference is detected in the hopelessness levels of the students according to the schools they are studying in, type of the high schools they graduate from and the education levels of their parents.

Key Words: Conservatory, Fine Arts Faculty, Music Education Department, Beck Hopelessness Scale

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x

BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.1.1. Problem Cümlesi	3
1.1.2. Alt Problemler	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6
1.7. İlgili Araştırmalar	6

BÖLÜM II	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Eğitim	9
2.2. Sanat ve Sanat Eğitimi	11
2.3. Müzik ve Müzik Eğitimi	14
2.3.1. Müzik Eğitiminin Üç Ana Türü.....	17
2.3.1.1. Genel Müzik Eğitimi	17

2.3.1.2. Özengen Müzik Eğitimi	17
2.3.1.3. Mesleki Müzik Eğitimi	18
2.4. Türkiye’de Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlar	18
2.4.1. Devlet Konservatuvarları	19
2.4.2. Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları	20
2.4.3. Güzel Sanatlar Fakülteleri	22
2.5. Umutsuzluk	23
2.5.1. Umutsuzluğun Nedenleri ve Belirtileri	26
2.5.2. Umutsuzluk Çeşitleri	27
2.5.3. Umutsuzluğun Yer Aldığı Psikiyatrik Bozukluklar	28
2.5.1.2. Umutsuzluk ve Depresyon	28
2.5.1.3. Umutsuzluk ve İntihar	31

BÖLÜM III33

3. YÖNTEM33

3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Evren ve Örneklem	33
3.3. Veri Toplama Teknikleri	33
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	34
3.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)	34
3.3.2.1. Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Türkçe’ ye Çeviri İşlemi	35
3.3.2.2. Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Güvenirliliği ve Geçerliliği	36
3.4. Verilerin Analizi	37

BÖLÜM IV39

4. BULGULAR VE YORUMLAR39

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorum	39
4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	44

4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	45
4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	47
4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	48
4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	50
4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	52
4.8. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	54
4.9. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	56
4.10. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum	57
 BÖLÜM V	60
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	60
5.1. Sonuçlar	60
5.2. Öneriler	62
 KAYNAKÇA.....	63
EKLER	68

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1.1.	Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları..	39
Tablo 4.1.2.	Yaş Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları	40
Tablo 4.1.3.	Sınıf Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları	40
Tablo 4.1.4.	Eğitim Görülen Fakülte/ Yüksekokul Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	41
Tablo 4.1.5.	Mezun Olunan Lise Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	41
Tablo 4.1.6.	Ana Çalgı Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları	42
Tablo 4.1.7.	Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	43
Tablo 4.1.8.	Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	43
Tablo 4.1.9.	Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	44
Tablo 4.2.1.	Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları	45
Tablo 4.3.1.	Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	46
Tablo 4.4.1.	Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Sınıflarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	47
Tablo 4.5.1.	Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Öğrenim Gördükleri Okula Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	49
Tablo 4.6.1.	Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Mezun Oldukları Liseye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	51
Tablo 4.7.1.	Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Ana Çalgılarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	53

Tablo 4.8.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Gelir Seviyelerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	55
Tablo 4.9.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	56
Tablo 4.10.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	58

KISALTMALAR LİSTESİ

AKT: Aktaran

BDÖ: Beck Depresyon Ölçeği

BHS: Beck Helplessness Scale

BUÖ: Beck Umutsuzluk Ölçeği

GSEB: Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı

SPSS: The Statistical Packet for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistiki Paket)

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Ruhsal, bedensel ve toplumsal yönden kimlik kazanma dönemi olan gençlik döneminde gençlerin çoğu, ben kimim, ben nasıl biriyim, başkaları beni nasıl görüyor, hangi mesleği seçmeliyim, yeterli miyim değil miyim gibi sorulara yanıt bulmaya çalışabilmekte ve bu soruların yanıtlarına göre cinsel, toplumsal ve mesleksel kimlik öğeleri yerleştirebilmektedir.

Ergenlik dönemi bazı bireylerin psikososyal gelişiminde en çalkantılı dönemlerinden biri olabilmektedir. Bu dönemdeki çocukluktan çıkıp gençliğe ve genç yetişkinlik dönemine geçiş evresi, her ergende farklı yaşanabilir. Günümüzde, içinde bulunduğumuz sosyal, kültürel ve ekonomik koşulların hızlı değişim göstermesi, ergenlik döneminin daha zorlu yaşanmasına neden olabilmektedir. Yaşanan sosyal ve ekonomik sorunlar, işsizlik, üniversiteye giriş ve eğitim sorunları bazı ergenlerin ruhsal gelişimlerini ve ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Eğitim amacıyla, ailelerinden, alıştığı ortamdan ve arkadaşlarından ayrılmak durumunda kalan gençlerin, yeni bir çevre ve arkadaş edinme, gelecekteki mesleği ile ilgili iş imkânları konusunda pek çok kaygısı bulunmaktadır. Üniversite gençlerinin baş etmek zorunda olduğu söz konusu sosyal, ekonomik ve kültürel değişikliklerin birtakım psikolojik sorunlara yol açma riski bulunmaktadır (Ottekin, 2009: 2)

Bu dönemde yaşanan en önemli ruhsal sorunlardan birisi umutsuzluktur. Umutsuzluk, bireyin seçme özgürlüğünün bulunmadığını ya da seçeneklerinin sınırlı olduğunu gördüğü ve kendi adına enerjisini harekete geçiremediği öznel duygu durumudur. Başka bir deyişe göre umutsuzluk, kişinin içinde bulunduğu fiziksel, zihinsel veya toplumsal durumun düzelmeyeceğine ilişkin genel ruh halidir. Eğitim ve öğretimde karşılaşılan güçlükler, işsizlik, yoksunluk ve yoksulluk gibi etkenler ergenlerdeki umutsuzluk düzeyini daha da artırmaktadır (Yıldırım, 2007:1).

Umutsuz bireyde mutsuzluk, çaresizlik, dikkatsizlik, ilgisizlik, pasiflik, sözel ve davranışsal ifadelerde azalma, karar verme, hayal etme, arzu etme yeteneğinde azalma, amaçsızlık, cesaretini yitirme, karamsar olma, hayattan zevk alamama gibi kişisel hislerde olumsuzluklar ve azalmalar görülebilmekte; bu olumsuzluklar da, bireyin eğitim hayatında ve sosyal yaşamında zorluk çekmesine neden olabilmektedir.

Öğrencilerin geleceğe umutla bakmaları başta akademik başarıları olmak üzere tüm gelişim alanları için önemlidir. Gençlerin umut düzeylerinin yüksekliği, verimli ve kendileriyle barışık bir yaşam oluşturmalarına yardımcı olabilmektedir. Bu doğrultuda araştırmada, Konservatuvarların ve Güzel Sanatlar Fakültelerinin Müzik Bölümlerinde ve Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin umutsuzluk durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmaktadır.

1.1. Problem Durumu:

Giriş bölümünde konu edilen, özellikle üniversite giriş sınavlarıyla başlayıp, üniversite yaşamı boyunca karşılaşılan zorluklar, yeni ortama alışma, sosyal ve ekonomik zorluklar, gelecekle ilgili kaygılar bazı gençlerimizi olumsuz etkileyip umutsuzluğa sürükleyebilmektedir.

Müzik eğitimi alan üniversite öğrencilerinde de aynı sorunlara ek olarak, okulun ya da öğretmenlerinin, öğrencinin beklediği gibi olmaması, çaldığı enstrümanı sevmemesi, gelecekle ilgili aklında soru işaretleri olması ve bunun gibi birçok etken öğrenciyi derslerinde ve sosyal hayatında verimsiz kılmakla birlikte öğrenciyi umutsuzluğa düşürebilmektedir.

Müzik eğitimi alan öğrencilerin geleceğe yönelik en büyük kaygısı da çalışma alanı bulup bulamamaktır. Türkiye’de eğitim veren müzik kurumlarının sayısının artmasıyla birlikte, bu kurumlardan mezun olan öğrencilerin sayısı da artmaktadır ve mezun olan öğrencilerin karşılaştığı en büyük sorun ise “iş alanı” sorunu olmaktadır. Mezun olan öğrencilerin iş alanı sağlayabilmeleri gittikçe zorlaşmaktadır.

Türkiye’de az sayıda orkestra, opera ve bale birimi olduğundan, Konservatuvar mezunu öğrencilere, senfoni orkestralarında, devlet opera ve balesi birimlerinde, korolarda, eğitim kurumlarında çok az sayıda iş alanı sağlanabilmektedir. Mezun öğrenciler onca yıllık müzik birikimlerinin karşılığını almakta zorlanmaktadırlar. Bu durum da halen eğitim almakta öğrencileri düşündürmekte, geleceğe yönelik umutsuzluğa düşürebilmektedir.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda ise, dört yıllık lisans eğitimi alan öğrenciler mezun olduklarında Kamu Personeli Seçme Sınavına tabi tutulmakta ve okullarda müzik öğretmeni kadrosu alabilmek için uğraşmaktadırlar. Sınavların zorluğu, atamaların mezun olan öğrenciye oranla çok fazla olmaması, her yıl atanamayan öğrencilerin çoğalmas ve KPSS sınavından atanmak için alınması gereken puanların gittikçe yükselmesi öğrencileri bir yarış içine sokmakta ve zorlamaktadır.

Gün geçtikçe mezun olan öğrencilerin karşılaştığı bu zorluklar ve sorunlar büyümekte, gençlerin geleceğe yönelik umutlarını tüketmekte, onları umutsuzluğa sürüklemektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu yaklaşımlar doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi; “Türkiye’deki Konservatuvarların, Güzel Sanatlar Fakültelerinin Müzik Bölümleri ve Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim görmekte olan lisans öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin nasıldır?” biçiminde belirlenmiştir.

1.1.2. Alt Problemler

1. Öğrencilerin cinsiyetleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Öğrencilerin yaşları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Öğrencilerin lisans eğitimini aldıkları okul ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Öğrencilerin mezun oldukları lise ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Öğrencilerin ana çalgıları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’deki Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerini belirlemektir. Bu temel amaç çerçevesinde, öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve aralarında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığının incelenmesi araştırmanın diğer bir önemli amacıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma; Türkiye’deki Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizini yaparak, eğitimcilerin, gençlerin içinde bulundukları psikolojiyi bilerek onları geleceğe daha iyi hazırlamaya, onları bilinçlendirmeye yardımcı olabilmesi açısından önemlidir. Daha önce bu alanda bir çalışmanın yapılmamış olması da araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.4. Varsayımlar

1. Seçilen araştırma yönteminin, araştırmanın amacına, konusuna ve problemin çözümüne uygun olduğu kabul edilmektedir.
2. Araştırma için ulaşılan kaynaklar ve elde edilen verilerin yeterli olduğu ve gerçeği yansıttığı kabul edilmektedir.
3. Kullanılan ölçme aracının, geçerli, güvenilir ve araştırma için gerekli bilgilere ulaşmayı sağlayacak nitelikte olduğu kabul edilmektedir.
4. Araştırmaya katılan tüm bireylerin, kişisel bilgi formunu ve yöneltilen soruları içten ve objektif olarak cevaplandırırları kabul edilmektedir.
5. Kullanılan istatistiksel tekniklerin amaca uygun olduğu kabul edilmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılında öğrenim görmekte olan Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı lisans birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi ölçekte yer alan maddelerle sınırlıdır.
3. Araştırma, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin veri toplama araçları kapsamındaki ölçeklere verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.
4. Araştırma, araştırmacının kendi araştırma imkanları ve Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün belirlediği çalışma süresi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Umut: Türk Dil Kurumu’nun Büyük Türkçe Sözlüğü’nde umut, ummaktan doğan duygu, ümit olarak tanımlanmaktadır.

Umutsuzluk: Umutsuzluk, bir olay karşısında duyulan beklentilerin olumsuz yönde olması veya beklentilerin olumsuz yönde gittiği sanısıdır. Hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği düşünülen beklentiler karşısında hissedilen duygudur.

1.7. İlgili Araştırmalar

Yerlikaya (2006) “ Bilişsel-davranışçı yaklaşıma ve hobi terapiye dayalı “ umut eğitimi programlarının” ilköğretim öğrencilerinin umutsuzluk düzeyine etkisi” adlı doktora tezi iki deney, plasebo ve kontrol gruplu ön – test, son – test ve izleme modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Araştırmaya 152 öğrenci arasından umutsuzluk düzeyi en düşük olan 52 öğrenci katılmıştır. Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı eğitim programının uygulandığı grupta dramatizasyon, rol oynama, model alma, imajinasyon, kayıt tutma, çeşitli metinler okuma, otomatik düşünceleri sorgulama, bilişsel çarpıtmaların farkına varma ve ev ödevleri gibi teknikler kullanılmıştır. Hobi terapiye dayalı olarak geliştirilen eğitim programına katılan deneklere ise, empati kurma, modelden öğrenme ve imgeleme teknikleri kullanılmıştır. Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı eğitim programına katılan son test puan ortalamaları ile kontrol grubunun son test ortalaması arasında bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı eğitim programına katılan grubun umutsuzluğunun azaldığı yönünde fark çıkmıştır. Aynı şekilde hobi terapiye dayalı eğitim programına katılan grubun umutsuzluğunun azaldığı yönünde anlamlı fark bulunmuştur.

Ağır (2007) “ Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki” adlı doktora tezinde, 251 eğitim fakültesi öğrencisine araştırmanın amacı doğrultusunda, araştırmacı tarafından geliştirilen “Bilgi Toplama Formu”, “CDS –Bilişsel Çarpıtma Ölçeği” , “Problem Çözme Becerilerini Algılama Ölçeği”, “Umutsuzluk Ölçeği” ölçekleri uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 59,4 kız, % 40,6 sı ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Yapılan istatistikler sonucunda, erkek öğrencilerin umutsuzluk

ortalamasının kız öğrencilerin umutsuzluk ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Yaş değişkenine göre Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleriyle umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Babası ilköğretim ve yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, babası orta öğretim mezunu olanlardan anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk ve yaşamı tehlikeli görmeye dayalı bilişsel çarpıtmaları artış gösterdikçe, buna bağlı olarak umutsuzluk düzeyleri de artış göstermektedir.

Yıldırım (2007) “ Anaokulu öğretmenlerinde tükenmişlik düzeyi ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki” adlı yüksek lisans tezinde, resmi ve özel okullarda görev yapan anaokul öğretmenlerine, tükenmişlik düzeylerini saptamak için Maslach ölçeği, umutsuzluk düzeylerini belirlemek için de Beck umutsuzluk ölçeğini uygulamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 71’ i resmi, 38’ i özel kurumlarda görev yapmakta, araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımları 14 erkek 95 bayan olarak ifade edilmekte ve yaş dağılımları 25- 35 ve 35- 45 yaş grupları arasında yoğunlaşmaktadır. Çalışma sonucu elde edilen bulgular öğretmenlerin kıdem sürelerinin 20 ve üzeri yıl olduğunu ifade etmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 80’ i evli 29’ u bekardır. Ancak yapılan istatistikler sonucunda anaokulu öğretmenlerinin cinsiyet, kurum değişkeni, medeni durumları, yaş, kıdem, mesleği seçme nedenleri, öğrenim, çalışma koşulları, çocuk sayısı, mesleki ilerleme değişkenleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kula (2008) “Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri ve saldırganlık durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, İstanbul İli Anadolu Yakası Endüstri Meslek Liselerinde okuyan 338 öğrencinin umutsuzluk düzeyleri ve saldırganlık durumları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Yapılan istatistik sonuçlarına göre öğrencilerin umutsuzluk ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin bölümleri ile umutsuzluk ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Mobilya bölümü öğrencileri saldırganlık tepkileri ve umutsuzluk düzeyleri en fazla olan gruptur. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, anne ve babanın iş durumları, anne ve babanın eğitim

durumları, anne ve babanın sağ olmaları, ailenin ev durumu, kardeş sayısı değişkenleri ile umutsuzluk düzeyleri ve saldırganlık durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Ottekin (2009) “ Ailelerinden ayrı olarak öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Selçuk Üniversitesinde öğrenim gören 350 öğrenciye Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucuna göre, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu değişkenine göre, ortalama aile aylık gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin umut düzeyi, düşük ekonomik duruma sahip öğrencilere nazaran anlamlı olarak fazla bulunmuştur. Anne baba eğitim durumu ve anne baba sağlık ve beraberlik durumunun umutsuzluk düzeyinde anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada umutsuzluk ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş; umutsuzluk ölçeğinin alt boyutlarından olan umut, motivasyon eksikliği ve gelecek ile ilgili beklentiler ile benlik saygısı düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Üngüren (2007) “ Lise ve üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi: Antalya’da bir uygulama ” adlı yüksek lisans tezinde, Antalya’da bulunan lise ve üniversite düzeyinde turizm eğitimi gören 212 üniversite, 284 lise öğrencisine Beck umutsuzluk ölçeği ve Durumluk-Sürekli kaygı ölçeği uygulanmıştır. Yapılan istatistik sonuçlarına göre öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin eğitim kurumunu kendi tercihleri doğrultusunda isteyerek gelip-gelmeme durumları ile umutsuzluk ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Eğitim kurumunu isteyerek tercih eden öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmada ele alınan konu ve problemle ilgili, araştırmayı tamamlayıcı nitelikte olduğu düşünülen kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler araştırmanın kuramsal temellerinin daha iyi anlaşılabilmesi için çeşitli kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

2.1. Eğitim

Eğitim; bireyleri, doğayı denetleyecek, değiştirecek ve üretim yapabilecek biçimde yetiştirme; bireylerin doğal olgunlaşmalarını arttırma ve davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Özden, 2002: 7).

Varış (1997: 13) eğitimi; “bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamıdır” diye tanımlamıştır.

Dewey (1946: 115) “ Eğitim kendini yaşamaktır” diyerek, yaşamı “ çevrenin etkisiyle kendini yenileme süreci olarak belirtmiş ve eğitimi de yaşamın bir zorunluluğu” olarak ifade etmiştir.

Eğitim bir süreçtir ve insanlığın doğuşundan beri daima olagelmıştır; günümüzde de uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda süregelmektedir. İnsanoğlu, yaşamı boyunca sürekli değişim içerisinde. Bu değişim sürecinde, yaşanan çevrenin, kültürün etkileriyle meydana gelen değişimler genellikle planlı değildir. Nüfusu sınırlı bir ilkel kabilede, insanoğlu, bir taraftan temel ihtiyaçlarını karşılamak için kullandığı araçları geliştirmeye çalışmış, bir taraftan da toplumdaki çocuk, genç ve diğer yetişkinlere, örgün olmayan bir eğitim vermiştir. Böyle bir toplumda birey, canlı-cansız çevre ile etkileşim yoluyla öğrenmiştir ve öğrenmektedir. Değişim bir amaca yönelik, istemli olarak yapıldığında eğitim olarak değerlendirilir diyen Ertürk (1998) eğitimi; “Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı

olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” şeklinde tanımlamıştır. Ertürk’e göre bu tanımdaki “istendik” kelimesi söz konusu değişmenin önceden tasarlandığını göstermek, “kasıt” kelimesi de önceden tasarlanmış bir değişikliği, sadece bir tesadüf eseri olarak yaratan ve belki farkında bile olunmayan durumları dışarıda tutmak amacı ile kullanılmıştır.

Eğitim, yaşam biçimi ve düzeyi ne olursa olsun, herkes için bir zorunluluktur. Bu zorunluluğun daha iyi görülebilmesi için eğitimin yalnızca sistemli ve örgütlü çabalar olarak düşünölebilmesi davranış kazanma ve değiştirme ile ilgili her oluşumun, eğitimin bütünü içinde olduğunun gözetilmesi gerekir (Başar, 1998:1).

Toplumları yönlendirme ve geliştirmede en önemli süreçlerden biri olan eğitim süreci, örgün veya yaygın olarak gerçekleşir. Bu sürecin örgün olarak gerçekleştiğı yapılanmalar eğitim kurumları olarak nitelendirilir. Bu kurumlar insanın eğitim yoluyla geliştirilmesi ve şekillendirilmesinde çok büyük rol oynar. Bireylerin bilgi ve beceri kazanmasında en etkin olan yol ve yöntemlerin kullanılması, eğitim kurumlarının çok daha verimli olmasına yol açan bir unsurdur. Eğitim kurumlarında izlenen yol ve yöntemler toplumlarda bir yansıma olarak kendini göstermektedir.

Eğitimin öncelikli amacı; eleştirel düşünebilen, araştırmalar yapabilen, bilgiye ulaşabilen ve teknoloji konusunda belirli bir aşinalık düzeyine sahip bireyler yetiştirmektir. Pedagog Booker; “Gençleri eğitme amacının, onları yaşamları boyunca kendi kendilerini eğitmeye hazırlamak” olduğunu söylemektedir (Özsoy, 2003: 26).

Kızılloluk’a (2001) göre eğitimin en genel amacı, bireyi bedensel ve zihinsel yönden geliştirmek, onu üretken hale getirmektir. Bunu gerçekleştirebilmek için eğitim, insanın ilgi ve yeteneklerini belirler, onu ilgi ve yetenekleri doğrultusunda programlara ve okullara yönlendirir; böylece bir yandan onun ilgi ve yeteneklerinin gelişmesini sağlarken, diğer yandan da ona doğal ve sosyal varlıkların, olayların bilgisini kazandırır. Eğitim insana bedensel ve zihinsel beceriler kazandırmakta; Onu düşünebilen, bilgi üretebilen doğal ve sosyal olayları açıklayabilen, koşulları oluştuğı zaman bu koşulların

nasıl bir olay meydana getireceğini önceden görebilen insanlar haline getirmeye çalışmaktadır.

Çağdaş eğitim bilgiyi değil, öğrenciyi odak noktası yapar. Çağdaş eğitimde öğrenci bilgi yüklenen bir obje değildir, bilgi öğrenci içindir, öğrenci bilgi için değildir. Amaç öğrenciye bilgi yığmak değil, öğrencinin bilgiyi anlayabilmesi, kavrayabilmesi, gerektiğinde kendi başına bağlantılar kurarak bilgi üretebilmesidir. Eğitim-öğretimin birinci işlevi çocuğa gerektiğinde bilgiyi nereden nasıl öğrenebileceğine ait temel becerileri, yani öğrenmeyi öğretmesi; ikincisi, çocuğun zihinsel üretimini, yaratıcılığını geliştirici yöntemleri kazandırması olmalıdır.

Özsoy (2003: 27) eğitimin görevinin, bilgi hamalı değil, bilgiye nasıl ulaşabileceğini bilen, ulaştığı bilgiyi kullanan ve edindiği bilgiler aracılığı ile öğrenme yaşantıları arasında ilişkiler kurarak yeni bilgiler üretebilen bireyler yetiştirmek olduğunu söylemektedir.

Uçan’a (2005) göre eğitim; “bilim, teknik ve sanat” öğelerini kapsayan, bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme, geliştirme ve yetkinleştirmede en etkili süreçtir. Eğitim, bireyi biyopsişik, toplumsal ve kültürel nitelikleriyle ve bilişsel, duyuşsal ve devinışsel davranışlarıyla kendine özgü ve dengeli bir bütün olarak, en uygun ve ileri düzeyde yetiştirmeyi amaçlar. Sanat eğitimi de bu amaca dönük eğitim sürecinin üç ana boyutundan, üç ana bileşeninden biridir.

2.2. Sanat ve Sanat Eğitimi

Sanat eğitimine değinmeden önce sanat kavramı ifade edilecektir.

Sanat , “ duyu, düşünce, tasarım ve izlenimleri, belli durum, olgu ve olayları, belirli bir amaç ve yöntemle, belirli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş gereçlerle anlatan özgün estetik bir bütündür” dır (Uçan, 2005:123).

İnsanlık tarihinin her döneminde var olan sanat, vazgeçilemez bir unsur olarak günümüze kadar gelmiştir. Sanatla, insan ve insan yaşamı arasında köklü bir bağ vardır. Sanatın olduğu yerde insandan, insanın olduğu yerde de sanattan söz etmek

mümkündür. Bu nedenle sanatsız insan ve sanatsız toplumun olduğu kabul edilemez bir gerçektir.

İnsanlık kültürünün temel öğelerinden biri olan sanat, kültürel yapıya bağlı olarak biçimlenip gelişmekte ve kültürel olguya katkı sağlamaktadır. En evrensel anlatım dili olan sanat, kültürün evrenselleşmesine ve insani değerlerin yaygınlaşmasına da katkı sağlamaktadır.

Vural'a (1999) göre, sanatın, bireylerin ve toplumların ilerlemesinde, sanatsal ve kültürel yönden gelişimlerinde önemli bir işlevi vardır. Her şeyden önce, sanat bir iletişim aracıdır. Sanatçı ile seyirci arasında oluşan anlaşma, sanatçı yönünden bir mutluluk kaynağı olduğu kadar, seyirci yönünden de bir doyum, bir mutluluk kaynağıdır. Sanat bir dil olayıdır; çünkü yaşantımız, düşüncelerimiz, başka insanlarla, doğayla olan diyalogumuz, yani yaşam biçimimiz hep bir dilde, sözcüklerle, renklerle, sesler ve ya görüntülerle iletilir.

Sanat toplumsal yapının bir ürünüdür ve toplumsal yapıya bağlı olarak ortaya çıkar; gelişir ve değişir. Sanat, bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve eğitimsel işlevsellikleriyle toplumsal yapı için oldukça gerekli ve önemlidir. Bireysel işleviyle, bireylerin kendilerine özgü bir kimlik geliştirmeleri, mutlu, başarılı, bilinçli olabilmeleri, estetik beğenilerini geliştirmeyi sağlamaktadır. Toplumsal işleviyle, bireylerin toplumla iletişiminin gelişmesi, toplumla kaynaşma, paylaşma, bütünleşme gibi birlikteliklerin sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Kültürel işleviyle, bireyin ve toplumun kültürel özelliklerini geliştirmesine, kültürlerarası ilişkileri güçlendirmesine, kültürel özellikleri nesilden nesile aktarabilmesine, kültürel kimlik oluşturabilmesine katkı sağlamaktadır. Ekonomik işleviyle, sanatsal karakteri korumakla birlikte, sunma ve işlem kısmında üretim-pazarlama-dağıtım-tüketim ilişkilerini ortaya koymaktadır. Eğitimsel işlevi de, bütün bu işlevlerin düzenli, sağlıklı, bilinçli gerçekleşmesini sağlayan öğrenme-öğretme etkinliklerini kapsamaktadır.

Çağdaş bilgi toplumu olabilmenin üç temel yolu; bilim, teknik ve sanata dayanır. Bireyin ve toplumun bilgi çağını yakalayabilmesi ve bu çağa ayak uydurabilmesi,

bilimsel ve sanatsal alanlarda oluşan bütüne bağlıdır. Bu nedenle bilim ve teknik eğitimin yanı sıra sanat eğitimi de çağdaş bilgi toplumu için önemli bir olgudur. Çağdaş eğitim, sanat eğitimi, bilim eğitimi ve teknik eğitim ile bunları birbirleriyle buluşturan, bağdaştıran, birleştiren, kaynaştıran, tamamlıştıran ve bütünleştiren felsefe eğitiminin bir bileşimidir.

Sanat eğitimi “bireye, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli sanatsal davranışlar kazandırma” ya da “ bireyin sanatsal davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma” sürecidir (Uçan, 1995: 125).

Çağdaş sanat eğitimi, bireylerin ve toplumun içinde yaşadıkları ortama daha duyarlı olabilmelerini, çevreleriyle kolay ve sağlıklı iletişim kurabilmelerini, estetik beğenilerini geliştirebilmeleri ve estetik ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini, ifade yeteneklerini geliştirebilmelerini ve yaşamı daha anlamlı duruma getirebilmelerini temel almaktadır.

Sanat eğitiminin amacı, sanatı değerlendirebilen, anlamlandırabilen, duyumsayabilen kişiler yetiştirmektir. Bunun yanı sıra kişide, sanat zevkinin ve sevgisinin yüksek kalite ve değerde olması da sanat eğitimin amaçları arasında gösterilebilir.

Sanat eğitiminin temelinde, sanatsal etkinlik ve etkileşimler yoluyla bireyin yaratma güdüsünü doyurmak, estetik gereksinimlerini karşılamak, beğeni duygusunu geliştirmek ve yaşadığı çevreye daha duyarlı olmasını sağlamak bulunmaktadır. Sanat eğitimi, bireyin bilişsel ve devinişsel yönlerinin yanında, özellikle duyuşsal yönünün gelişmesinde çok önemli rol oynamaktadır.

Sanat eğitimi; fonetik sanatlar eğitimi, plastik sanatlar eğitimi ve dramatik sanatlar eğitimi olarak üç dala ayrılmıştır. Müzik eğitimi, fonetik sanatlar eğitiminin başlıca dallarından birini oluşturmaktadır (Uçan, 1997: 40).

2.3. Müzik ve Müzik Eğitimi

Müzik eğitimine değinmeden önce müzik kavramı ifade edilecektir.

Sanat olarak müzik, duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri veya başka gereçlerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belli bir amaç ve yöntemle, belli bir güzellik anlayışıyla birleştirilip düzenlenmiş uyuşumlu seslerle, estetik bir yapıda işleyip anlatan bir bütündür (Uçan, 2005: 15).

Sesler aracılığıyla anlatılan müzik, sevinci, acıyı, hüznü, şakayı, tutkuyu, protestoyu, yalvarışı anlatır. Müzik insana kendini tanıma, kendini gerçekleştirme, kendini anlatma, kendini aşma olanağı verir (Biol, 2002: 419).

“Müzik, birey olarak insanın duygusal ve düşünsel dünyasına hareket getirir. İnsanın kendisini tanımasına ve kanıtlamasına, duyguları inceltmesi ve yüceltmesine, düşündürüp duygulandırmasına olanaklar açar” (Say, 2001: 19).

Say’ a (1997) göre; müzik iki temel öğeyi içerir: Ses malzemesi ve onun insan tarafından değerlendirilmesi. Bu iki öğe, müziği hazırlayan “seçme ve yönlendirme” eylemine olanak sağlamıştır. İnsanoğlu böylece sesleri kendi amacına uygun biçimde kullanmayı başarmıştır.

Müzik, duygularımızın dilidir. İnsan, yaşadıklarının etkisiyle içsel tepkiler geliştirir. Duyguların çeşitliliğini ve karmaşasını en iyi dillendiren de müzik sanatıdır. Müzik hayatın her alanında yerini bulabilen bir araçtır. Sokakta, arabada, dinsel törenlerde, düğünlerde, cenazelerde, spor karşılaşmalarında, televizyon için hazırlanmış birçok yapımda ve bunun gibi çeşitli alanlarda kullandığımız benzersiz bir anlatım biçimidir.

Müzik; insanın yaşamında, doğduğu andan itibaren ölümüne kadar var olan evrensel, ulusal, kültürel ve yöresel çeşitliliğiyle geniş yelpazeli bir olgudur. Herkes müziğe karşı; müziğin türü, niteliği, hayatımızdaki yeri, gibi konularda farklı beğeniler,

davranışlar geliştirebilir. Bu davranış kalıplarının oluşumunda, bireyin yetiştiği aile, toplum, okul çevresi, kişilik yapısı gibi faktörler önemli rol oynar.

Birey olarak insan, bebeklik döneminde ninnilerle; erken çocukluk döneminde sayışma, tekerleme, müzikli masal ve oyunlarla; geç çocukluk ve gençlik dönemlerinde türkü, şarkı, marş ve başka çeşitli müziklerle yoğrulur, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde de yaşamının önemli bir bölümünü müzikle doldurur, müzikle geçirir (Uçan, 1997: 40).

Doğduğu çevrede müzikle etkileşim içinde olan birey, müzikle ilgili olarak birtakım davranışlar kazanır. “Dinleme”, “benzetme”, “oynama”, “mırıldanma”, “söyleme”, “tıngırdatma”, “çalma”, “yaratma”, “eleştirme”, “beğenme”, “beğenmeme”, bu davranışlardan başlıcaları sayılabilir. Bu davranışlar kazanıldıkça birey, müzikle ve müzik çevresiyle daha bilinçli ve daha etkili bir etkileşim içine girer. Bu davranışlarla bağlantılı olarak ayrıca, “müzikle uyuma”, “müzikle oynama”, “müzikle yürüme”, “müzikle dinlenme”, “müzikle eğlenme”, “müzikle öğrenme”, “müzikle çalışma”, “müzikle anlaşma”, “müzikle kendini gerçekleştirme” vb. daha kapsamlı ve çok yönlü davranış örüntüleri geliştirir (Uçan, 2005: 20).

Müzik, insanın kendini ifade etme biçimlerinden birisidir. Bireyin yaratıcı yönünü geliştirir. Zevk ve estetik duygusuna açılımlar sağlar.

“Küçük yaşlardan itibaren müziksel aktivite içinde bulunarak müzikle beslenen ve desteklenen çocukların ruhsal ve bedensel yönden daha sağlıklı bir gelişim sergiledikleri gözlenmektedir” (Yıldız, 2002: 6).

Ünlü filozof Eflatun’un “müzik, terbiyenin esaslı vasıtasıdır, müzik bir eğlence aracı değil, güzellik, iyilik ve eğitim aracıdır” sözü müziğin eğitimdeki yerinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Müzik Eğitimi ise sanat eğitiminin alt kollarından olan fonetik sanat eğitimin ana dallarından biridir. Daha çok sessel ve işitsel bir sanat eğitimi olarak, güzel sanatlar eğitiminin en önemli dallarından birini oluşturmaktadır.

Müzik eğitimi, bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma ya da bireyin müziksel davranışında, kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli değişiklikler oluşturma sürecidir (Uçan, 1997: 30).

Müzik eğitimi, hem bir eğitim aracı, hem de bir eğitim alanı olarak oldukça kapsamlı bir özelliğe sahiptir. Bireyin ve toplumun müziksel olaylara ve konulara bilinçli ve duyarlı olmasında, müziksel yaşamın anlamlandırılmasında, müzik eğitiminin olumlu katkısı olduğu bilinmektedir.

Uçan, 1997’de yayınladığı ‘Müzik Eğitimi’ adlı kitabında müzik eğitimi şöyle tanımlamaktadır.

“Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma sürecidir. Bu süreçte daha çok, eğitim gören bireyin (çoğunlukla öğrencinin) kendi müziksel yaşantısı temel alınır, bu temelden yola çıkılarak, belirli amaçlar doğrultusunda, planlı hedeflere erişilir. Müzik eğitimi yoluyla, birey ile çevresi özellikle müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha sağlıklı, daha düzenli, daha etkili ve daha verimli olması beklenir” (Uçan, 1997: 14).

Müzik eğitiminin, öğrencinin müziksel yeteneğini geliştiren, öğrencileri tek yönlü müzik yapma ve dinleme alışkanlıklarından kurtaran, öğrenciyi müziğin çok yönlü tını özelliklerine, yapı taşlarına, kuruluş biçimlerine ve etki olanaklarına amaçlı geliştiren, öğrenciye müzikle ilgili ilişkilerinde yüksek düzeyde bir bilinçlik ve eleştirme gücü kazandıran, öğrencinin bir çalgı, müzikle ilgili bir kitap seçimi veya bir müzik eserini ya da etkinliğini seçip değerlendirmesinde bilinçli düzeye gelmesine katkı sağlayan, öğrencinin, değişik türdeki müzik çalışma ve etkinliklerine katılımını sağlayan nitelikte olması gerekmektedir.

Müzik eğitimi bir bütün olmakla birlikte, hedeflediği kitle ve kapsam açısından belirgin türleri bulunmaktadır.

2.3.1. Müzik Eğitiminin Üç Ana Türü

Müzik eğitimi, yönelik olduğu kitleye ve amaca göre, üç ana türe ayrılır. Bunlar; genel (herkes), özengen (amatör) ve mesleki (profesyonel) müzik eğitimidir (Uçan, 1997: 30).

2.3.1.1. Genel Müzik Eğitimi

Genel müzik eğitimi, iş-meslek, okul, bölüm, kol-dal ve program türü ne olursa olsun, ayırım gözetmeksizin, her düzeyde, her aşamada, her yaşta herkese yönelik olup, sağlıklı ve dengeli bir ‘insanca yaşam’ için gerekli asgari-ortak genel müzik kültürü kazandırmayı amaçlar (Uçan, 1997: 31).

Genel müzik eğitimi ülkemizde, okul öncesi ve ilköğretim düzeyindeki tüm bireylere verilmesi zorunlu, ancak orta öğretim ve yüksek öğretim düzeyinde verilmesi zorunlu olmayan bir eğitimidir.

Genel müzik eğitiminde, müziği bilinçli, bilgili, ondan zevk ve haz alarak kullanan ve tüketen kişiler yetiştirmek ve bireyin müziksel bilgisini, ilgisini, isteğini ve yeteneğini geliştirmesi amaçlanmaktadır.

Genel müzik eğitimi özengen ve mesleki müzik eğitiminin temelini oluşturur. Birey genel müzik eğitiminde kazandığı genel müzik kültürü ile yatkın olduğu ve ilgili olduğu müzik koluna yönelir (özengen müzik) ve isterse bu alanda uzmanlığın gerektiği, mesleki müzik eğitimi seçer (mesleki müzik eğitimi) (Uçan, 1997: 33).

2.3.1.2. Özengen Müzik Eğitimi

Özengen müzik eğitimi, müziğe ya da müziğin belli bir dalına özengence (amatörce) ilgili, istekli ve yatkın olanlara yönelik olup, etkin bir müziksel katılım, zevk, doyum sağlamak ve bunu olabildiğince sürdürüp geliştirmek için gerekli müziksel davranışlar kazandırmayı amaçlar (Uçan, 1997: 31).

Özengen müzik eğitimi, müzikten maddi kazanımlar beklemeden; müziği sadece izleyip dinleyerek tüketmek yerine müzikten zevk ve doyum sağlamak amacıyla, müziği yaşam biçimine dönüştürebilen amatör müzikçiler yetiştirmeye yönelik bir eğitimidir. Bu eğitim de örgün ya da yaygın eğitim kurumlarında açılan resmi ya da özel müzik kurslarında verilmektedir.

2.3.1.3. Mesleki Müzik Eğitimi

Mesleki müzik eğitimi, müzik alanının bütününü, bir kolunu ya da dalını, o bütün, kol ya da dal ile ilgili bir işi meslek olarak seçen, seçmek isteyen, seçme eğilimi gösteren, seçme olasılığı olan ya da öyle görünen, müziğe belli düzeyde yetenekli kişilere yönelik olup, kolun, dalın, işin ya da mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimi kazandırmayı amaçlar. Bestecilik, yorumculuk eğitimi, müzik öğretmenliği eğitimi, müzikbilimcilik eğitimi, müzik teknolojisi eğitimi, mesleki müzik eğitiminin belli başlı dallarındandır.

Mesleki müzik eğitimi; genellikle örgün eğitim kurumları içinde verilen; müzik alanının bütününü ya da herhangi bir dalı ile ilgili bir işi meslek olarak seçen; müziğe belli düzeyde yeteneği olan kişilere yönelik bir eğitimidir ve bu eğitimi alan bireylere mesleğinin gerektirdiği müziksel davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır.

Türkiye’de mesleki müzik eğitimi faaliyetlerinin örgün ve planlı olarak yürütüldüğü kurumlar bulunmaktadır.

2.4. Türkiye’de Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlar

Ülkemizde mesleki müzik eğitimi, Devlet Konservatuvarları ve Belediye Konservatuvarları, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları, Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri ve Bando Müzik Okulları tarafından verilmektedir.

Bu araştırmanın kapsamında Devlet Konservatuvarlarının Müzik Bölümleri, Güzel Sanatlar Fakültelerinin Müzik Bölümleri ve Eğitim Fakültelerinin Müzik

Öğretmenliği Anabilim Dalları olduğu için, bu kurumlar tarihçeleri, hedef ve içerikleri açısından kısaca şu şekilde tanımlanabilirler.

2.4.1. Devlet Konservatuvarları

Konservatuvar müzik eğitimi yapan okul, Dar-ül Elhan (Nağmeler Evi) anlamına gelmektedir. Kökü İtalyanca (Conservatorio) kelimesine dayanmakta ve çalışma evi anlamına gelmektedir.

Dünyada ilk konservatuvar; Paris'te 1795 yılında Belediye Bando Şefi Bernard Sarratte tarafından kurulmuştur. Kurulan bu müzik evinin adı, Institut National de Musique idi. Sonraları bu isim İtalyancadan etkilenecek Conservatoire de Musique şeklini almıştır.

On dokuzuncu yüzyılda Fransa'da kurulan ve faaliyet gösteren konservatuvarlar, diğer Avrupa devletleri ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından da örnek alınmıştır. 1807'de Milano, 1811'de Prag, 1817'de Viyana, 1843'te Leipzig konservatuvarları açılmıştır. ABD' de de 1867'de Boston konservatuvarı, 1885'te New York Milli Konservatuvarı kurulmuştur.

Ülkemizde batı müziği öğretimi ilk kez 1827 yılında saray bandosunun kurulmasıyla başlamıştır. İstanbul Belediye başkanı Cemil Paşa'nın girişimleriyle 1914 yılında Dar-ül Bedayi adlı bir tiyatro ve müzik okulu kurulmuş, 1917 yılında ise müzik bölümü Dar-ül Bedayi' nin bir bölümü olarak açılan Dar-ül Elhan'a (Nağmeler Evi) devredilmiştir. O yıllarda, Dar-ül Elhan'da hem batı müziği hem de geleneksel Türk müziği eğitimi verilmekteydi. Cumhuriyet kurulduktan sonra, 1924 yılında Ankara'da müzik öğretmeni yetiştirilmesi amacıyla "Musiki Muallim Mektebi" açılmıştır.

Genç Türkiye Cumhuriyetiyle birlikte, Türk ulusu dünya uygarlığı yolunda önemli adımlar atmaktaydı. Atatürk'ün direktifleriyle müzik ve sahne sanatlarının gelişmesi için, Milli Eğitim Bakanlığı bir konservatuvar kurmak amacıyla 1934 yılında, Berlin'de öğrenci müfettişi olan Cevat Dursunoğlu'nu görevlendirilmiştir. 1935 yılında ünlü besteci Prof. Paul Hindemith ile anlaşma yapılmış ve bu anlaşmaya göre Hindemith, Türkiye'de müzik kurumlarının yeniden yapılandırılması işlerinde danışman olarak incelemelerde bulunup, konservatuvarın kuruluş esaslarını hazırlayarak bir rapor

vermek için 1935 yılında yurdumuza gelerek, bir yıl ara ile iki incelemede bulunmuştur. Bu incelemeler sonucunda konservatuvarın; serbest müzik okulu (konservatuvar), öğretmen yetiştiren okul (Musiki Muallim Mektebi) ve tiyatro okulundan oluşmasına karar vermiştir. Konservatuvarın tiyatro ve opera bölümünü kurmak üzere de Almanya'dan Prof. Carl Ebert getirilmiştir.

Konservatuvar önce Musiki Muallim Mektebi içerisinde açılmıştır. 6-12 Mayıs 1936 tarihleri arasında öncelikle Musiki Muallim Mektebi öğrencileri sınavdan geçirilerek, kimileri tiyatro, kimileri de müzik bölümüne alınmış ve 1 Kasım 1936 tarihinde de öğrenime başlanmıştır. 1938 yılında, Müzik öğretmeni yetiştirilen bölüm Gazi Eğitim Enstitüsü'ne bağlanarak konservatuvardan ayrılmış ve 1940 yılında da konservatuvar yönetmeliği kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. 1982 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak eğitim veren Ankara Devlet Konservatuvarı, aynı yıl Yüksek Öğrenim Kurumu kapsamına alınarak Hacettepe Üniversitesi'ne bağlanmıştır.

Günümüzde ise Türkiye'de çeşitli üniversitelerde toplamda 35 adet devlet konservatuvarı bulunmaktadır. Klasik batı müziği başta olmak üzere bu okullarda Türk Müziği ve Türk Halk müziği eğitimleri verilmektedir. Sahne sanatları bölümü, müzik bölümü ve Müzikoloji bölümü olarak ayrılan konservatuvarlarda, Sahne sanatları; Opera, Bale ve Tiyatro Anasanat Dallarında; Müzik bölümü ise Üflemeli ve Vurmalı Çalgılar, Yaylı Çalgılar, Piyano, Kompozisyon ve Orkestra Şefliği, Caz Anasanat dallarında eğitim vermektedir. Her sene yapılan özel yetenek sınavlarında okullara kontenjan azlığından dolayı oldukça az sayıda öğrenci kabul edilmekte, öğrenciler özel yetenek sınavlarına dışarıdan hazırlanmakta ve özel yetenek hazırlık kurslarına yüklü miktarda paralar vermektedir. Yapılan sınavlarda öğrencilerden okulların belirlediği 'yetenekli olma' kriterleri beklenmektedir.

2.4.2. Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları

Müzik öğretmeni yetiştirme, Cumhuriyetin ilanından hemen sonra kurulan Musiki Muallim Mektebiyle başlar. Cumhuriyetle birlikte başlatılan eğitim çalışmalarının esasını; milli, çağdaş ve laik bir eğitim sistemi kurmak, yaymak ve bunun gibi, halkı eğitmek ve Cumhuriyeti yaşatacak yeni nesli yetiştirmektir. Bu amaçla birlik

esasına dayalı, çocukların yetiştirilmesi, halkın eğitimi ve milli güzidelerin yetiştirilmesi için gerekli vasıtalar geliştirilerek öğretmen yetiştirilmesi öncelikle hedeflenmiştir (Yayla, 2002: 70).

“Ortaokul ve liselerle öğretmen okullarına müzik öğretmeni yetiştirmek” amacıyla MEB’ na bağlı olarak 1924’te Ankara’da Musiki Muallim Mektebi kuruldu. Okulun, müzik öğretmeni yetiştirmesinin yanı sıra, müzik sorunlarımızla ilgili araştırmalar yapması da düşünülüyordu. Ayrıca, açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, orkestraya eleman yerleştirmesi de bekleniyordu. Okulun ilk yönetmeliği 1925’te çıktı. Okul 1934’te çıkarılan “Milli Musiki ve Temsil Akademisi Teşkilat Kanunu” kapsamına alındı. Bu yasaya göre Akademinin amaçları(1) Milli Musikiyi işlemek, yükseltmek, yaymak, (2) Sahne sanatlarının her kolunda gerekli elemanları yetiştirmek, (3) Müzik öğretmeni yetiştirmek idi. Ancak, Akademi’nin kuruluşu gerçekleştirilemedi; fakat belirlenen amaçların bir kısmı Musiki Muallim Mektebi bünyesinde uygulamaya konulabildi. Bu durum yeni bir kurumlaşmanın hazırlayıcısı oldu. Musiki Muallim Mektebi’nin kurulmasıyla Türkiye’de “müzik öğretmeni yetiştirme” işine ilk kez başlanmış oluyordu (Uçan, 2005: 197).

Musiki Muallim Mektebi, kendisine bağlı (Ankara) Devlet Konservatuvarı’nın kurulmasından bir yıl sonra, 1937-38 öğretim yılında yapılan bir düzenlemeyle Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nde açılan “Müzik Şubesi” ne aktarıldı ve böylece GEE Müzik Bölümü’ne dönüştürüldü. Bu dönüşümle birlikte Türkiye’de müzik öğretmeni yetiştirmede yeni bir döneme girilmiş oluyordu. Bölümün başına 1938’de Alman uzman-müzikçi/eğitimci Eduard Zuckmayer getirildi ve 1970’e kadar başkanlığını yaptı. Bölümün eğitim-öğretim programında 1940’lı, 60’lı, 70’li ve 80’li yıllarda önemli değişme ve gelişmeler oldu. Bölümün öğretim süresi, 1974-75’teki denemeden sonra 1978-79 öğretim yılında üç yıldan dört yıla çıkarıldı ve bir süre sonra (1980) da adı Gazi Yüksek öğretmen Okulu Müzik Bölümü, 1982’ de Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü oldu (Uçan, 2005: 198).

2.4.3. Güzel Sanatlar Fakülteleri

Türkiye’de Güzel Sanatlar Fakülteleri “ mesleksel sanat eğitimi” ni bütünüyle “üniversiter çerçeve” ye oturtmada, üniversitelerin “bilim ve teknoloji” ağırlıklı yapısını “sanat” la dengelemede ve böylece üniversiter sistemi “bilim-sanat-teknoloji” üçlü eksenine dayanan daha sağlıklı bir yapıya kavuşturmada veya dönüştürmede en belirleyici yükseköğretim kurumlarının başında gelmektedir (Uçan, 2005: 213).

Türkiye’de sanat toplumbilimi derslerinin okutulduğu Yükseköğretim Kurumları ne yazık ki çok sınırlıdır. Toplumbilimin bir alt uzlanım alanı olan sanat toplumbilimine ilişkin derslere Sosyoloji bölümlerinde yer verilmemekte; bu görevi Güzel Sanatlar Fakülteleri üstlenmiş bulunmaktadır. Bu konuda öncülüğü, Türkiye’nin ilk Güzel Sanatlar Fakültesi olan Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi yapmaktadır. Nitekim, bu fakültenin on iki lisans programında ve lisans üstü eğitim programlarında sanat toplumbilimine ve sanat toplumbilimine ilişkin derslere yer verilmektedir (Armağan, 1992: 6).

Türkiye’nin ilk Güzel Sanatlar Fakültesi, 1975’te İzmir’de Ege Üniversitesine bağlı olarak kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesidir.

Fakülte, başka ülkelerde ayrı okullarda sürdürülen sanat dalları ve eğitim yöntemlerini tek bir çatı altında toplayan heterojen bir yapıyla kuruldu. Başlangıçta Mimarlık, Kent Planlama, Tarihi Çevre Koruma ve Peyzaj Mimarlığı alanlarını kapsayan Çevre Tasarımı Bölümü; Resim, Heykel, Grafik alanlarını içeren Görsel Sanatlar Bölümü; Müzik, Bale, Tiyatro, Sinema ve Televizyon alanlarını eğitimi içeren Gösteri ve Ses Sanatları Bölümü ile açılan fakülte, 1975-76 öğretim yılında ağırlıklı olarak Mimarlık eğitimi yapmış; 1976-77 döneminde fakülteye yeni katılan öğretim elemanları ile Tiyatro, Sinema-TV, Müzikoloji ve Tekstil Tasarımı alanlarına da öğrenci alınarak yapı genişletilmiştir.1981 yılında Türk Yükseköğretim Sistemi’nin yeniden biçimlendirilmesi aşamasında Ege Üniversitesi’nden ayrılarak Dokuz Eylül Üniversitesi’ne bağlanan fakülteden ayrılan Çevre Tasarımı Bölümü ve yeni açılan bölümlerle Resim, Heykel, Grafik, Seramik-Cam, Tekstil Tasarımı (Baskı, Dokuma, Moda Aksesuar, Moda Giyim), Geleneksel Türk El Sanatları (Halı Kilim Eski Kumaş Desenleri, Çini ve Çini Onarımları, Tezhip, Hat), Sahne Sanatları (Oyunculuk, Dramatik Yazarlık, Sahne Tasarımı), Sinema-TV, Fotoğraf ve Müzik Bilimleri

eğitiminin aynı çatı altında yapıldığı özgün bir eğitim kurumu haline gelmiştir. Bu model, ülkemizde 1981 yılından sonra açılmaya başlayan pek çok Güzel Sanatlar Fakültesi için de bir prototip olmuştur.

2.5. Umutsuzluk

Umutsuzluk kavramı açıklanmadan önce umutsuzluğun zıttı olan umut kavramı üzerinde durulacaktır.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğü umut kavramını, bireyde ummaktan doğan güven duygusu, ümit olarak tanımlamaktadır. Rideout ve Montemuro (1986), umudu, bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan fazla olan beklentiler; umutsuzluğu ise bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan beklentiler şeklinde tanımlamaktadır (Dilbaz ve Seber,1993:134).

Kutlu (1998)'ya göre umut, herhangi bir alandaki olumlu sayılabilecek beklentileri belirlemek amacı ile kullanılır. Ayrıca umut kavramı kişiyi harekete geçirmek için güdüleyen ve iyi olma duygusu veren bir özellik olarak ele alınmaktadır. Güner (1999)'e göre ise umut, bir bireyin yaşamını zenginleştiren ve motive eden bir güçtür. Bireyseldir ve bireyler umutlu olma konusunda farklı kapasitelere ve umudu sürdürmek için de farklı yaklaşımlara sahiptirler.

Miller (1985), umut kavramını duygu, beklenti ve istek olarak ele almakta ve umudun insan yaşamının içgüdüsel bir ögesi olduğunu, bireyleri incinmekten koruyarak potansiyellerini göstermelerini kolaylaştırdığını belirtmektedir (Yerlikaya, 2006: 11).

Umut “bağımsızlığı, uyum yeteneğini, kontrolü, hayal gücünü” çağrıştırırken, umutsuzluk “tuzağa düşmüşlük hissini, imkansızlığı ve çaresizliği” çağrıştırır. Umut, bir bireyin herhangi bir tehdidi nasıl algıladığını, buna vereceği yanıtı ve bu yanıtın etkinliğini etkilemektedir. Umut, bütün insanlar için hem sağlıkta hem de hastalıkta gereklidir.

1950'den bu yana psikologlar ve psikiyatrlar, umudun sağıltaki ve kendini iyi hissetmedeki rolüne vurgu yaparak, umudu, amacın gerçekleştirilmesindeki olumlu beklenti olarak ifade etmektedir (Cheavens ve diğlereri 2006, 136). Umudun en büyük özelliğı, olumlu gelişmelerle beraber, bir çıkış yolu olduğuna ilişkin inanç ve planların başarılabacağı öngörüsüdür. Umutsuzluk ise, bir amacı gerçekleştirmede sıfırdan az olan olumsuz beklentiyi ifade eder. Umutsuzluğun en büyük özelliğıyse, hayata bakıştaki olumsuz tutumlar, kötümser yaklaşım ve başarısızlıktır (Tümkiye, 2005: 446).

Umutsuzluk kavramı da literatürde değişik şekillerde tanımlanmıştır.

Umutsuzluk, kişinin kendi içinde bulunduğu fiziksel, zihinsel veya toplumsal durumun düzelmeyeceğine ilişkin genel ruh halidir. Umutsuz kişi, yaşamını ilgilendiren önemli konularda kötü gelişmelerin olacağı ya da en azından iyi şeyler olmayacağı beklentisindedir. Bu durumu hiçbir şeyin değiştiremeyeceğine inanmaktadır.

Amerikan Psikoloji Birliğı'nin (1997) tanımına göre umutsuzluk, bireyin seçme özgürlüğünün bulunmadığını ya da seçeneklerinin sınırlı olduğunu gördüğü ve kendi adına enerjisini harekete geçiremediğı öznel duygu durumudur (Yıldırım, 2007: 30).

Beck, Weissman, Lester ve Trexler'a (1974) göre umutsuzluk, gelecekteki olumsuz sonuçlara yol açabilecek beklenti ve koşullara ilişkin kişi tarafından algılanan bir bilişsel bozukluktur.

Abramson, Alloy ve Hogan'a (1989) göre umutsuzluk, gelecekte olumlu sonuçların olmayacağı, olumsuz olayların ise olacağı yönündeki beklentileri içeren bir terimdir (Yerlikaya, 2006: 9-10).

Umutsuzluk, hayata ve geleceğe bakıştaki kötümserliğin yükselmesine karşıt, iyimserliğin düşmesi veya ortadan kalkmasıyla açıklanabilir. Gelecekte olabilecek her şeyin şimdikinden daha iyi olmayacağı ve geleceğe yönelik olumsuz bakış umutsuzluk kavramının ögesini oluşturmaktadır. İyimserlik, gelecekte iyi yaşantıların beklenmesi; kötümserlik ise, gelecekte kötü yaşantıların beklenmesi şeklinde açıklamaktadır. Kötümserlik, kişinin negatif halini ifade etmektedir. Yani, o ana baktığı olumsuzluktur. Olumlu yaşantılar kurgulamada yetersizlik ve gelecek hakkında olumsuz yaşantıyla

ilgili beklentinin artması, ‘kurtuluş yok’ algısına zemin oluşmakta ve ‘kurtuluş yok’ algısı da umutsuzluk düzeyini attırmaktadır.

Horney (1993), umutsuzluğu, başarısızlık olarak değerlendirilen durumlara karşı gösterilen ve olayın gerçek boyutları ile orantılı olmayan bir tepki biçimi olarak tanımlamaktadır.

Melges (1969), umutsuzluğu, başarıya ilişkin düşük beklentiler olarak tanımlamakta ve onlara göre insanlar, ulaşılabilir uzun dönemli amaçlarına artık ulaşamayacaklarını sandıklarında ve aynı zamanda da bu amaçlarından koptuklarında depresif umutsuzluk gelişmeye başlar.

Umutsuzluk kavramı, bireyin çeşitli durumlarla etkili baş etmeye ilişkin inancı olan düşük öz yeterlilik kavramı ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle bazen umutsuzluk, öz yeterlilikle eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır.

Lynch (1974) umutsuzluğu, yaşamımızda var olan davetsiz misafir (Akt. Beck ve diğerleri, 2003), Burns (1989), ise umutsuzluğu, kişinin sorunlarının düzelmeyeceğine inanması olarak tanımlamaktadır (Yerlikaya, 2006: 13).

Umut ve umutsuzluk, bireyin geleceğe yönelik beklentilerinin gerçekleşme imkanını ifade eder. Umutta amaca ulaşmak için uygulamaya konan planların başarılabacağı öngörüsü varken, umutsuzlukta başarısızlık yargısı vardır. Umutsuzluk, bireyin başarısızlıklarını hiçbir zaman yenemeyeceğine, problemlerini hiçbir zaman çözemeyeceğine inanması, gerçekçi bir nedeni olmadığı halde yaşantısına yanlış anlamlar yüklemesi ve amacına ulaşmak için çabalamadığı halde bunlardan olumsuz sonuçlar beklemesi şeklinde tarif edilebilir. Bu iki uç beklenti kişiden kişiye, durumdan duruma, beklenen sonucun ne zaman ve nasıl gerçekleştiğine bağlı olarak değişiklik gösterir. Umut ve umutsuzluk düşünce biçimi üç süreçten geçerek meydana gelir. Bunlar:

1. Yeteneğe Karşı Şans: Kişi amaçlarına yetenek ya da şans ile ulaşabilir. Geleceklerinin şansa bağlı olduğuna inan kişiler amaca yönelik davranışa daha az yönelirler. Eylemin etkinliğine ya da etkinsizliğine olan inanç ve kişinin kendisine saygısı ve yeteneğine olan inancı umutsuzluk duygularının belirlenmesinde anahtar etkidir.

2. Güvene Karşı Güvensizlik: Başkalarına karşı hissedilen güven, umut duygusunun gelişmesinde önemli bir rol oynar. Kişinin diğer insanlara olan güvensizliğinin şiddeti kişinin amaçlarını sınırlandırır. Güvensiz kişi uzun süreli değil de kısa süreli amaçları yeğler.

3. Uzun Döneme Karşı Kısa Dönem: Umut, kısa veya uzun dönemde ya da her ikisinde birden ulaşabilecek hedefleri belirler. Sürenin uzaması ile umutsuzluk ortaya çıkmaya başlar. Kısaca hedefe ulaşma yolunda şansa karşı yetenek, başkalarına olan güven duygusu, süreğen ve uzun dönemli amaçlara kıyasla kısa dönemli amaçlara ulaşma çabasına olan inanç ve bu inançlar arasındaki etkileşim kişinin büyük ölçüde umut veya umutsuzluğunun tiplerini oluşturur (Dilbaz ve Seber, 1993, 135).

Bu süreç özetlenirse hedefe ulaşma yolunda şansa karşı yetenek, başkalarına olan güven duygusu, süreğen ve uzun dönemli amaçlara kıyasla kısa dönemli amaçlara ulaşma çabasına olan inanç ve bu inançlar arasındaki etkileşim kişinin büyük ölçüde umut veya umutsuzluğunun tiplerini oluşturur.

2.5.1. Umutsuzluğun Nedenleri ve Belirtileri

Melges'e (1969) göre bireyde umut ya da umutsuzluk tablosu büyük ölçüde birtakım bilişsel süreçlerin etkileşimi sonunda ortaya çıkar (Dilbaz ve Seber, 1993:134). Bu süreçler; hedefe ulaşma yolunda şanstın ziyade yeteneği önemsemeye, başkalarına olan güven duygusuna ve uzun dönemli amaçlara oranla kısa dönemli amaçlara ulaşma çabasına olan inanç ile bu söz edilenler arasındaki etkileşim olarak sayılabilir.

Amerikan Psikoloji Birliği umutsuzluğun nedenlerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- * Çeşitli etkenlere bağlı olarak bireyin etkinliklerin uzun süre kısıtlanması ve bunun sonucunda ortaya çıkan yalnızlık, beden sağlığının kötüleşmesi, uzun süreli stres,
- * Kendini bırakmak,
- * Soyut değerlere ve/veya Tanrı'ya olan inancı kaybetmek.

Yine aynı kuruluş, umutsuzluğun belirtilerini de sıralamıştır:

- * Kötümser içerikli konuşmalar, dilde olumsuz ifadeler
- * Edilgenlik, konuşmada azalma
- * Duyguların ifadesinin azalması
- * İnisiyatif kullanma eksikliği
- * Dış uyaranlara karşı tepkilerin azalması
- * Kendisiyle konuşan kişiye ilgisizlik
- * Umursamaz ve aldırılmaz tavırlar
- * İştahta azalma
- * Uyku saatlerinde artma ya da azalma
- * Kişisel bakımına özen göstermeme
- * Sosyal ortamlardan kaçınma
- * Umutsuzluk duyguları çocuklarda, intihar girişiminde bulunan ergenlerde,

yabancılaşma ve moral çöküntüsü içinde olanlarda özellikle kuvvetlidir (akt. Yıldırım, 2007: 31).

2.5.2. Umutsuzluk Çeşitleri

Umut kavramı çalışan bazı kuramcılar, umudu duygusal içerikli olarak ele alırken; bazıları ise umutta duygusal boyuta ek ve daha ağırlıklı olarak bilişsel boyutun da bulunduğunu öne sürerek iki boyutlu olarak ele almaktadır. Frank iki boyutlu olarak ele alan ve umudu duygu ve düşüncenin anlamlı bir karışımı olarak tanımlayan kuramcılardan biridir. Bunun yanında umudun psikoterapi sürecindeki önem üzerinde durarak danışanın iyileşmesinde olumlu ve hızlandırıcı bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır (Ağır, 2007: 82).

Ekland (1991), umudu genelleştirilmiş ve özelleştirilmiş olarak iki kategoriye ayırmaktadır. Genelleştirilmiş umut, belirli bir nesneye bağlı değilken, özelleştirilmiş umut, bireyin sahip olunacak en önemli hedef olarak neyi algıladığını tanımlar. Başka bir deyişle; genelleştirilmiş umut, bireyin sadece umutlu bir düşünceye sahip olmasıdır. Özelleştirilmiş umut ise, bireyin değerli bir şeyin olması için taşıdığı umuttur. Ekland'a (1991) göre umut, altı boyutu içermektedir:

- 1. Duygulanım boyutu:** Güven duygusu ya da sonuca ilişkin kuşku.
- 2. Bilişsel boyut:** Umut etme, hayal etme, şaşırma, algılama, düşünme, hatırlama ve yargılama.
- 3. Davranışsal boyut:** Bireyin uyum becerisi.
- 4. Birleştirici boyut:** Mantıksal bağlaştırma duygusu.
- 5. Zaman boyutu:** Geçmiş, şu an ve gelecek bağlantısı.
- 6. Genel durum:** Bireyi çevreleyen yaşam olayları (Yerlikaya, 2006: 11-12).

Synder ve diğerleri (1991), ise umudu, duygusal ve bilişsel olmak üzere iki boyutlu olarak değerlendirmektedirler. “Agency” adı verilen ilk boyut, amaca ulaşmayı isteme ve amaca ulaşmak için kendinde güç hissetme olarak tanımlanmaktadır. Umudun bu boyutu, geçmişteki, içinde bulunulan andaki ve gelecekteki hedefi elde etmede başarılı kararlar verildiğine ya da verilebileceğine ilişkin özellikler içerir. Umudun ikinci boyutu ise “pathway” olarak adlandırılmaktadır. Bu boyut da bireyin amaçlarına ulaşmada başarılı planlar yapabildiği ya da yapabileceğine ilişkin inancını içermektedir. Her iki boyut da birbirleri ile ilişkili ve birbirlerinin etkilerini olumlu yönde arttırıcıdır (Yerlikaya, 2006: 11-12).

2.5.3. Umutsuzluğun Yer Aldığı Psikiyatrik Bozukluklar

2.5.3.1. Umutsuzluk ve Depresyon

Depresyon duygusal, zihinsel, davranışsal ve bedensel bazı belirtilerle kendisini gösteren bir durumdur. En dikkat çekici belirtisi çökmüş ruh hali ile ilgi ve zevk almada belirgin azalmadır. Depresyondaki kişi duygusal açıdan mutsuz, karamsar ve ümitsizdir. Eskiden en severek yaptığı işler bile artık zevk vermez olmuştur. Kişi kendini hüznü

ve yalnız hisseder. Kendisine ve çevresine ilgisi azalır. Yoğun suçluluk duyguları olabilir. Herkese yük olduğunu düşünüp gereksiz yere sorumluluklarını yerine getirmediğini düşünür. Genellikle iç sıkıntısı, daralma, huzursuzluk ile birlikte. Bazen kendisinin tüm duygularını yitirmiş gibi hissedebilir (Yemez, 1998: 22).

Depresyonun davranışlardaki etkisi ise enerji azalmasına bağlı, hareketlerde yavaşlama, aşırı halsizlik şeklinde olur. Basit günlük işler bile kişi için ağır gelmeye başlar. Kişi sosyal ilişkilerden kaçınır, yalnız kalmayı tercih eder, sorunlarını ve sıkıntılarını paylaşmaz ve cinsel ilgi ve isteğinde de belirgin azalma olabilir.

Depresyon bazı bedensel belirtilerle birlikte de ortaya çıkabilir. İştahta azalma, kilo kaybı ya da aşırı yeme eğilimi şeklinde görülebilir. Sık görülen belirtilerden biri de uykusuzluktur. Uykuya dalamama, uykunun sık sık bölünmesi veya sabah çok erken uyanma şeklinde sorunlar görülebilir. Bazı kişilerde aşırı uyuma eğilimi olabilir. Bu kişiler çok uyumalarına rağmen dinlenmiş olarak uyanmazlar. Baş, boyun sırt, eklem ağrıları, mide-bağırsak şikayetleri eşlik edebilir. Tüm bu belirtiler en az iki hafta sürekli olarak devam edebilir ve kişinin mesleki, ailesel ve kendisi ile ilgili sorumluluklarını yapmasına engel olabilir.

Umutsuzluğun yer aldığı en önemli psikiyatrik bozukluklardan birisi depresyondur. Birçok deprese hasta psikiyatriste mutsuzluk ve umutsuzluk yakınması ile başvurmaktadır. Beck (1967), deprese hastaların %78'den fazlasının geleceğe olumsuz baktığını belirtmiştir. Bu oran deprese olmayan hastalarda ise %22'dir. Hastaların yakınmaları ve depresif belirtilerinin şiddeti arttıkça umutsuzluğun da arttığı klinik çalışmalarla gösterilmiştir. Melges (1969) depresyonda temel sorunun umutsuzluk olduğunu vurgulamıştır. Umutsuzluğa eşlik eden diğer bulgular ise değersizlik, çaresizlik, mutsuzluk, kararsızlık, eyleme geçememe, işlerini sürdürememe ve suçluluk duygularıdır.

Depresif kişi, planlarının süregelen ve uzun dönemli hedeflere karşı daha fazla etkin olamayacağına inanmakta, başka bir deyişle üst benlik ve ego-ideali doyumsuz hale gelmekte ve kısmen başarısızlıktan kendini sorumlu tutmaktadır. Düşüncenin bu durumundan çıkan kararsızlık, eyleme geçememe, değersizlik ve işlerini yapamama suçlaması en yoğun depresif yakınmaları oluşturmaktadır.

Depresyonu açıklarken Abramson ve Seligman (1978) öğrenilmiş çaresizlik kuramını geliştirmişlerdir. Buna göre depresyonun oluşumu çocukluktan beri karşılaşılan acılı uyaranlardan kaçmayı, kurtulmayı bilememe ve çaresiz kalma durumu olarak açıklanmıştır. Depresif birey genellikle başarısızlık nedeniyle içsel, değişmez ve genel nedensel yüklemeler yaparken başarıda ise dışsal, değişebilir ve özel nedensel boyutta yüklemeler yapmaktadır.

Davranış bilimcilerine göre depresyon, uygunsuz ve yetersiz etkenlerin pekiştirilmesi bazı destekleyici etkenlerin ise geri çekilmesi sonucu gelişir (Dilbaz ve Seber, 1993: 135).

Depresyonun psiko analitik kurama göre açıklanması da geleceğe yönelik karamsarlık duygusu ve özsaygının kaybı temel alınarak yapılmıştır. Özsaygı yitiminin geleceğe yönelik umutsuzluğu etkilediği gösterilmiştir. Psiko analitik kurama ait ilk bilgiler Freud tarafından "Yas ve Melankoli" adlı eserinde sunulmuştur. Freud, yas olayı ile melankoliyi karşılaştırırken, melankolide gerçek bir sevgi nesnesinin kaybı olmayabileceği üzerinde durarak yastan farklı olduğunu vurgulamıştır. Depresyonda gerçek ya da bilinç dışı sevgi nesnesi yitimi vardır. Bu birey tarafından sevdiğinin onu terk etmesi, sevilmemesi, hatta beni kimse sevmiyor, ben işe yaramam, yeterli değilim duyguları şeklinde içe yansıtılır. Böylece bireyin özsaygısı düşer. Bu arada katı bir üst benlik ve özel savunmalar depresyonun görünümünü belirler. Birey sevgi yitimini değersizlik, kötümserlik duygularına çevirir ve bu duygulan kendi içine yöneltmesi intihara neden olabilir (Dilbaz ve Seber, 1993: 136).

Depresyon ile ilgili geliştirilen kuramlardan bir kısmı depresyonda olumsuz düşünce, beklenti ve yanlış öğrenmenin etkin olduğunu gösterip umutsuzluk ile ilişki kurmuşlardır. Bunlardan biri de Beck (1979) tarafından geliştirilen bilişsel bozukluk kuramıdır. Beck depresyonu şematize ederken üç kavram tanımlanmıştır:

1. Bilişsel Üçlü: Kişinin kendisi, çevresi ve geleceği ile ilintili inançları kapsar.

a) Hasta kendini yetersiz, değersiz bulur. Yaşamı ona göre hayal kırıcıdır.

b) Çevresi ona yardım etmemektedir, yaşantısı yetersizdir.

c) Geleceğinden umutsuzdur, uzun dönemli amaçları yoktur. Böylece olumlu bir davranış başlatamaz.

2. Sessiz Kabullenişler: Depresif kişi kendisinin de açıklayamadığı bazı inanç ve kurallara sahiptir. Hasta coşkularını, bilgilerini ve davranışlarını bu kurallara dayandırır. Örneğin eşi iltifat etmezse "artık beni beğenmiyor, beni kimse sevmiyor, değersizim" düşüncesi oluşur.

3.Bilişsel Hatalar: Gerçek olayla, hastanın bu olayla ilgili olumsuz otomatik düşünceleri kıyaslanarak mantık hataları kurulur. Örneğin, keyfi anlam çıkarma, seçimli dikkat, genelleştirme, büyütme, küçültme ve özelleştirme gibi.

Beck, bu kuramı geliştirirken depresyon belirtilerinden karamsarlık için önemli bir kavram olan umutsuzluk üzerinde durmuş ve umutsuzluğun ölçümü konusunda yoğun çalışmalar yapmıştır (Dilbaz ve Seber, 1993: 136).

2.5.3.2. Umutsuzluk ve İntihar

Geleceğe ilişkin olumsuz beklentiler olarak tanımlanan umutsuzluk, depresyonla yakından ilişkilidir. İntihar niyeti ile depresyon arasındaki ilişkide umutsuzluk kritik rol oynamaktadır. İntihar eğilimli kişi intiharı, kendi umutsuz ve çözümsüz durumu için olası tek çözüm yolu olarak görmektedir. Yapılan birçok araştırmada depresyon, intihar ve umutsuzluk arasında yakın bir ilişkinin olduğu bulunmuştur (Kula, 2008: 43).

İntihar ile ilgili birçok psikolojik kuram intiharı ruhsal hastalığın bir anlatımı olarak değerlendirmiştir. Benliğe karşı oluşan olumsuz duygularla intiharin ilintisini gösteren önemli sayıda kanıtlar mevcuttur. İntiharda özsaygı yitimi ön plandadır. Benlik yönünden intihar, üst benlik baskısının yarattığı gerilimin dayanılmaz hale gelmesidir. Özsaygı yitimi o denli yoğundur ki hasta onu yeniden kazanma umudunu yitirmiştir (Minkoff ve ark., 1973: 458).

Weissman (1974), depresyonun intihar ile çok yakın ilişkisi olduğunu; intihar girişiminde depresyonun intihar eğiliminin derecesi ile ilişkili olduğunu birçok kereler göstermiştir. Çünkü birçok depresif kişi intihar girişiminde bulunmadığı gibi intihar

girişiminde bulunanların tümünde de klinik düzeyde depresyon saptanamamıştır. Bu konudaki ileri çalışmalar umutsuzluk kavramı ve bu kavramın depresyon ve intihar eğilimi ile olan ilişkisine dikkat çekmiştir.

Minkoff ve ark. (1973), Beck ve ark. (1975, 1974) geliştirdikleri umutsuzluk ölçeğini kullanarak yatarak tedavi gören intihar girişiminde bulunan hastalar üzerinde yaptıkları çalışmalarda hem depresyonun hem de umutsuzluğun intihar eğilimi ile ilişkili olduğunu, umutsuzluk kontrol edildiğinde ise depresyon ve intihar eğilimi arasındaki ilişkinin kaybolduğunu ama tersinin geçerli olmadığını saptamışlardır.

Raineri ve ark. (1987) "psikiyatrik bozukluğu olan hastalarda intihar düşüncesi ile depresyon, umutsuzluk ve disfonksiyonel davranışların ilişkisi" konulu çalışmalarında intihar düşüncesine ek olarak umutsuzluk gibi bilişsel bozuklukların intihar riskinin göstergesi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Umutsuzluk ve depresyonun birlikte intihar düşüncesi ile önemli derecede ilişkili olmasına karşın, umutsuzluğun intihar düşüncesi konusunda depresyondan daha fazla sorumlu olduğunu bulmuşlardır. Yine aynı çalışmada umutsuzluk ve depresyonun intiharı belirlemede önemli olduğunu ama klinik popülasyonlarda umutsuzluğun otomatik olarak intihar riskinin en iyi belirleyicisi olmadığını da vurgulamışlardır. Cole'da (1988) yaptığı çalışma sonucunda hasta grupta umutsuzluğun intihar riskini belirlemede depresyondan daha etkili olduğunu belirtirken hasta olmayan grup için daha ileri tarama araçlarına gereksinim olduğunu eklemiştir. Birçok araştırmacı umutsuzluğun bilişsel tedavi gibi özgül yöntemlerle azaltılabileceğini ve bunun sonucunda umutsuzluğun intihar riskinin belirlenmesinde ve intiharın önlenmesinde önemli bir araç olabileceğini bildirmişlerdir (akt. Dilbaz ve Seber, 1993:137).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem ile verileri toplama teknikleri ve verilerin analizinde uygulanan istatistiksel tekniklere ilişkin gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, izlenen yöntem ve toplanan verilerin niteliği açısından betimsel bir çalışmadır. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerini saptamak amacıyla öğrencilere 20 sorudan oluşan “ Beck Umutsuzluk Ölçeği” uygulanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü ve Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim görmekte olan lisans birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Evrenin tümü örneklem olarak alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada, katılımcıların bazı kişisel özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve umutsuzluk durumlarını belirlemek için “Beck Umutsuzluk Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın sosyo-demografik değişkenleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Form, öğrencilerin umutsuzluk durumları ile ilişkili olabileceği düşünülen değişkenlere ait verilerin toplanması için katılımcı öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, eğitim gördükleri fakülte/ yüksekokul, sınıfı, mezun oldukları lise türü, ana çalgıları, ailenin ekonomik durumu, anne-babanın eğitim düzeyleri ile ilgili bilgileri içermektedir (Ek I).

3.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Özgün adı, Beck Helplessness Scale (BHS) olan ölçek, Beck, Weissman, Lester ve Trexler tarafından 1974 yılında geliştirilen, bireyin geleceğe yönelik karamsarlık düzeyini belirlemeyi amaçlayan, kendini değerlendirme türünde bir ölçektir. Grup olarak uygulanabilmektedir. Ergen ve yetişkinlerde uygulanmaktadır. Zaman sınırlaması bulunmamaktadır (Ek II).

Bireylerin kendi kendilerine cevaplandırabilecekleri, uygulanması kolay bir ölçektir. Bireyden kendisine uygun gelen ifadeleri “evet”, uygun olmayanları ise ‘hayır’ olarak işaretlenmesi istenir.

Ölçek 11 doğru, 9 yanlış önermeden oluşan toplam 20 maddelik, kendi kendine yanıtlanmakta olan bir ölçektir. Anahtara uyumlu her yanıt için 1 puan, uyumsuz her yanıt için ise 0 puan verilmektedir. Elde edilen aritmetik toplam "Umutsuzluk puanı" olarak kabul edilmiştir. Puanların olası değişkenliği 0 ile 20 arasındadır. 1, 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15. ve 19. sorularda “hayır”; 2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18. ve 20. sorularda ise “evet” yanıtı için birer puan verilir. Alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmacılar BUÖ’nden elde edilen 0-3 arası puanın normal, 4-8 arası puanın hafif, 9-14 arası puanın orta ve 15 ve yukarısı puanın yoğun düzeyde umutsuzluğu ifade ettiğini belirtmektedir.

Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin faktör yapısını inceleyen birçok çalışma yapılmıştır. Beck ve diğerleri (1974), ölçeğin “gelecekle ilgili duygular” “motivasyon kaybı” ve “gelecek ile ilgili beklentiler” olmak üzere üç faktörden oluştuğunu belirtmektedirler. Shek (1993), ölçeğin “gelecek hakkında duygular”, “motivasyon kaybı” ve “geleceğe ilişkin beklentiler” olmak üzere üç faktörden oluştuğunu; Aish ve diğerleri (2004) ise, ölçeğin tek bir faktörden oluştuğunu belirtmektedirler.

Türkiye’de ise ölçeğin faktör yapısını inceleyen iki çalışmaya ulaşılabilmektedir. Durak (1993), ölçeğin “gelecekle ilgili duygular ve beklentiler” (1-3-7-11-18. maddeler), “motivasyon kaybı” (2-4-9-12-14-16-17-20. maddeler) ve “umut” (5-6-8-10-13-15-19. maddeler) olmak üzere üç faktörden oluştuğunu belirtmektedir. Bu çalışmada faktörlerin varyansı açıklama oranı, “gelecekle ilgili duygular ve beklentiler” için % 27.9, “motivasyon kaybı” için % 8.1 ve “umut” faktörü için % 6.6’dır. Faktör alt ölçekleri arasındaki korelasyonun ise, $r = .48$ ($p < .001$) ile $r = .59$ ($p < .001$) arasında bulunduğu belirtilmektedir.

Beck ve arkadaşları, ölçeğin geliştirilmesinde iki tür kaynaktan yararlanmışlardır. Bunlar;

1. Gelecek ile ilgili tutumlar çizelgesi
2. Klinikçiler tarafından kaydedilen, psikiyatrik hastaların kötümserlik ifadeleridir.

Bu iki kaynaktan elde edilen ifadeler klinikçiler tarafından incelenmiş ve depresif olmayan hasta örneklemelerine uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında ölçek üzerinde çalışılarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

3.3.2.1. Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Türkçe’ye Çeviri İşlemi

Ölçek 1991 yılında Seber tarafından Türkçe’ye çevrilerek üzerinde ilk çalışma yapılmıştır (Durak, 1994: 4). Çeviri çalışması; umutsuzluk ölçeğinin, İngilizce formu psikoloji ve psikiyatri alanında çalışan İngilizce eğitim görmüş üç uzmana verilerek Türkçe’ye çevirisi yaptırıldıktan sonra İngilizce eğitim veren bir başka uzmandan bu üç değişik çevirinin değerlendirilmesi istenmiştir. Bu uzmanın önerileri doğrultusunda

ölçeğin her bir maddesini en iyi temsil eden çeviri seçilmiştir. Son aşamada Türkçe ve İngilizce dillerinde yeterliliği kabul edilen bir başka yabancı uzmanın önerileri alınarak ölçeğin son çevirisi orijinal diline uygunluğu ve toplumumuzca anlaşılabilirliği kontrol edilerek çeviriye son şekli verilmiştir (Öner, 1997: 306).

3.3.2.2. Beck Umutsuzluk Ölçeğinin Güvenirliği ve Geçerliliği

Araç, ilk olarak Beck, Lester ve Trexler tarafından, intihar girişiminde bulunan 294 hasta üzerinde denenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen Cronbach Alfa güvenirlik katsayısının 0.93 olduğu, madde-toplam puan korelasyonlarının ise 0.39 ile 0.76 arasında değiştiği görülmüştür. Aynı araştırmada 8 derecelik bir klinisyen değerlendirme formu kullanılmış ve iki ölçek arasındaki korelasyon katsayısı 0.62 olarak bulunmuştur. 59 depresif hasta üzerinde Beck Depresyon Envanteri'nin 2. maddesi (umutsuzluk) ile korelasyonu 0.63 olarak belirlenmiştir.

Ülkemizde BUÖ' nin geçerlik ve güvenirlik araştırması ilk olarak Gülten Seber tarafından, 1991 yılında yapılmıştır. 107 kişilik örneklem üzerinde yapılan araştırmada güvenirlik için saptanan Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=0.86$, test-tekrar test sonucu elde edilen Pearson momentleri çarpımı korelasyonu ise $r=0.73$ olarak bulunmuştur (Akt Ottekin, 2009: 57).

Ölçek üzerinde daha sonra Durak ve Palabıyıkoglu (1994) tarafından geçerlik çalışması yapılmış ve ölçek hakkında daha ayrıntılı bilgi elde edilmiştir. Bu çalışmada BUÖ' nin hem normal kişiler için hem de psikiyatrik ve kronik-fiziksel hastalığı olan bireylerde umutsuzluğu ölçmek için geçerli ve güvenilir olduğunu belirtmiştir. Araştırmada ölçek 373 kişi üzerinde uygulanmış, tüm örneklem için Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.85$ olarak bulunmuştur. İki yarım test tekniği ile birkaç kez daha hesaplanan güvenirlik katsayısı tüm örneklem için $r=0.85$ ($p<0.001$) olarak saptanmıştır. Ölçeğin her bir maddesinden alınan puanlar ile tüm ölçekten alınan puanlar arasındaki madde – test korelasyon katsayıları $r=.31$ ($p<0.001$) ile $r=0.67$ ($p<0.001$) arasında bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla maddeler t-testi ile karşılaştırılmışlar ve anlamlı düzeyde ($p<0.001$) ayırt edici bulunmuşlardır.

Derebaşı (1996), ise Beck Umutsuzluk Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını Ege Üniversitesi'nde öğrenim gören 700 öğrenci üzerinde yapmıştır. Bu çalışmada da ölçeğin iç tutarlılığına bakılmış ve Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.76$, Kuder - Richardson .20, Güvenirlik katsayısı $r=0.76$ olarak bulunmuştur. Araştırmada, ölçeğin güvenirlik katsayısı ayrıca iki yarım test tekniği ile hesaplanmış ve ölçeğin iki yarım test güvenirliği $r=0.74$ bulunmuştur. Bu bulgulara dayanarak araştırmacı ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varmıştır.

Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin bir başka geçerlik ve güvenirlik çalışması da Kutlu (1998) tarafından yapılmış, ölçeğin geçerliğini saptayabilmek için bu ölçekle birlikte Beck Depresyon Ölçeği engelli çocuğu olan 60 anne baba grubuna bireysel olarak uygulanmıştır. Anne babaların bu iki ölçekten (BUÖ ve BDÖ) aldıkları puanlar arasındaki Pearson – Momentler Çarpımı Korelasyonu hesaplanmış ve ölçeğin geçerlik katsayısı $r=0.64$ güvenirlik katsayısı $r=0.92$ olarak bulunmuştur. Yapılan güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Beck Umutsuzluk Ölçeği'nin umutsuzluk düzeyinin değerlendirilmesinde kullanılabilecek nitelikte uygun bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada araştırma verilerinin toplanmasından sonra ilk olarak, Beck Umutsuzluk Ölçeği puanlanmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve tabloların oluşturulması amacıyla SPSS (Statistical Package for Social Sciences) version 15 kullanılmıştır. Öğrencilerin Beck Umutsuzluk Ölçeğine verdikleri cevaplara göre elde edilen puanlar, ortalama ve standart sapma olarak sunulmuştur.

İstatiksel çözümlerlerde öncelikle örneklem grubunun Kişisel Bilgi Formu'ndaki sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda kategorik (demografik) değişkenleri (cinsiyet, yaş, devam ettiği sınıf, devam ettiği okul türü, mezun olduğu lise türü, anne ve baba eğitim düzeyi, gelir durumu ve ana dil) frekans ve yüzde değerler şeklinde verilmiştir.

Demografik değişken gruplarına göre elde edilen puanların karşılaştırılmasında Student's T testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis varyans analizi kullanılmıştır. İki grubun karşılaştırılması amacıyla Student's t testi, üç veya daha fazla grubun karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Üç ve daha fazla grubun karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bulunan sonuçlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Parametrik koşulların sağlanmadığı ikiden fazla grubun karşılaştırması için ise Kruskal Wallis varyans analizi kullanılmıştır. Bütün istatistiksel analizlerde önemlilik seviyesi olarak $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, alt problemler çözümlenerek elde edilen bulgular, çeşitli istatistiksel işlemlerden geçirilerek tablolar halinde sunulmuş ve araştırma bulguları yorumlanmıştır.

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Bilgilerine İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan öğrencilere ait kişisel bilgilerin yer aldığı, “ cinsiyet, yaş, sınıf, öğrenim gördüğü Fakülte/ Yüksekokul, mezun olunan lise türü, ana çalgı, ailenin ekonomik durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu” değişkenlerine yer verilmiştir. Öğrencilere ait demografik bilgilerin yer aldığı tablolar aşağıda sırasıyla gösterilmiştir.

Tablo. 4.1.1.Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Erkek	131	35.2
Kadın	241	64.8
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.1.’de görüldüğü gibi araştırmaya, 241’i (% 64.8) kız, 131’i (% 35.2) erkek öğrenci olmak üzere toplam 372 öğrenci katılmıştır. Dağılımlardan araştırmaya katılan kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından fazla olduğu anlaşılmıştır.

Tablo. 4.1.2. Yaş Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yaş	f	%
17-20	146	39,2
21-24	205	55,1
25 ve üzeri	21	5,6
Toplam	372	100,0

Tablo 4.1.2.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 146'sı (%39.2) 17-20 yaş arasında, 205'i (%55.1) 21-24 yaş arasında ve 21'i (% 5.6) de 25 yaş ve üzerindeki yaşlardadır.

Tablo. 4.1.3. Sınıf Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Sınıf	f	%
1	93	25.0
2	95	25.5
3	93	25.0
4	91	24.5
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerden 93'ü (% 25.0) lisans 1. sınıf, 95'i (% 25.5) lisans 2. sınıf, 93'ü (% 25.0) lisans 3. sınıf ve 91'i (% 24.5) lisans 4. sınıf öğrencisidir.

Tablo. 4.1.4. Eğitim Görülen Fakülte/ Yüksekokul Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Fakülte/ Yüksekokul	f	%
Konservatuvar	83	22.3
Güzel Sanatlar Fakültesi	80	21.5
Eğitim Fakültesi	209	56.2
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası 209'u (% 56.2) Eğitim Fakültesi'nde, 83'ü (% 22.3) Konservatuvar'da, 80'i (% 21.5) de Güzel Sanatlar Fakültesi'nde eğitim görmektedir.

Tablo. 4.1.5. Mezun Olunan Lise Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Mezun Olunan Lise	f	%
Konservatuvar	65	17.5
Güzel Sanatlar ve Lisesi	235	63.2
Genel ve Diğer Liseler	72	19.4
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.5'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerden 235'inin (% 63.2) Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi'nden, 65'inin (% 17.5) Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi'nden, 72'sinin (% 19.4) de genel lise ve diğer liselerden mezun olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo. 4.1.6. Ana Çalgı Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ana Çalgı	f	%
Piyano	25	6.7
Keman	104	28.0
Viyola	34	9.1
Viyolonsel	33	8.9
Flüt	47	12.6
Klarinet	11	3.0
Şan	21	5.6
Ud	15	4.0
Bağlama	19	5.1
Gitar	29	7.8
Diğer	34	9.1
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin ana çalgı dağılımlarında birinci sırayı 104 kişiyle (% 28.0) keman çalgısı almaktadır. Öğrencilerin 47'si (% 12.6) Flüt, 34'ü (% 9.1) Viyola, 33'ü (% 8.9) Viyolonsel, 29'u (% 7.8) Gitar, 25'i (% 6.7) Piyano, 21'i (% 5.6) Şan, 19'u (% 5.1) Bağlama, 15'i (% 4.0) Ud, 11'i (% 3.0) Klarinet ve 34'ü (% 9.1) de diğer çalgıları çalmaktadırlar.

Tablo. 4.1.7. Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Ailenin Gelir Durumu	f	%
1000 ve altı	52	14.0
1000-2000	178	47.8
2000 ve üzeri	142	38.2
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 52'sinin (% 14.0) aile gelirinin 1000 ve altı, 178'inin (% 47.8) aile gelirinin 1000-2000 arası, 142'sinin (% 38.2) aile gelirinin de 2000 ve üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo. 4.1.8. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Anne Eğitim Durumu	f	%
İlköğretim	77	20.7
Ortaöğretim	150	40.3
Yükseköğretim	133	35.8
Diğer	12	3.2
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.8'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 77'sinin (% 20.7) annesi ilköğretim, 150'sinin (% 40.3) annesi ortaöğretim, 133'ünün (% 35.8) annesi yükseköğretim mezunudur.

Tablo. 4.1.9. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrenci Frekans ve Yüzde Dağılımları

Baba Eğitim Durumu	f	%
İlköğretim	51	13.7
Ortaöğretim	94	25.3
Yükseköğretim	222	59.7
Diğer	5	1.3
Toplam	372	100.0

Tablo 4.1.9’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 51’inin (% 13.7) babası ilköğretim, 94’ünün (% 25.3) babası ortaöğretim, 222’sinin (% 59.7) babası da yükseköğretim mezunudur.

4.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde birinci alt problem olan “Öğrencilerin cinsiyetleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleriyle, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.2.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.2.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Erkek (n=131)			Kadın (n=241)			t	p
	$\bar{X}$	$\pm$	SS	$\bar{X}$	$\pm$	SS		
Gelecekle İlgili Duygular ve Beklentiler	1.44	$\pm$	1.40	1.43	$\pm$	1.49	0.023	0.982
Motivasyon Kaybı	2.43	$\pm$	1.87	2.51	$\pm$	1.84	-0.413	0.680
Umut	2.39	$\pm$	1.95	2.44	$\pm$	1.85	-0.227	0.821
Ölçek toplamı	6.25	$\pm$	4.51	6.38	$\pm$	4.48	-0.258	0.797

Tablo 4.2.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyetleri ile umutsuzluğun alt boyutları arasındaki t testi dağılımları üç alt boyutta da $p>0.05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Umutsuzluk ölçeğine göre erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Başka bir anlatımla, öğrencilerin cinsiyetleri gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı ve umut değişkenlerine ilişkin algılarının anlamlı bir belirleyicisi değildir.

4.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde ikinci alt problem olan “Öğrencilerin yaşları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin yaşlarıyla, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.3.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.3.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	n	$\bar{x}$	SS	min	max	F	p
Gelecek								
	1. 17-20	146	1.36	1.58	0	5.00		
	2. 21-24	205	1.53	1.38	0	5.00	1.785	0.169
	3. 25 ve üzeri	21	0.95	1.24	0	4.00		
Motivasyon								
	1. 17-20	146	2.37	1.92	0	8.00		
	2. 21-24	205	2.62	1.82	0	7.00	1.876	0.155
	3. 25 ve üzeri	21	1.90	1.48	0	6.00		
Umut								
	1. 17-20	146	2.47	1.94	0	7.00		
	2. 21-24	205	2.45	1.84	0	7.00	1.173	0.311
	3. 25 ve üzeri	21	1.81	1.83	0	6.00		
Ölçek toplamı								
	1. 17-20	146	6.20	4.81	0	20.00		
	2. 21-24	205	6.60	4.29	0	17.00	1.886	0.153
	3. 25 ve üzeri	21	4.67	3.71	0	12.00		

Tablo 4.3.1’de görüldüğü gibi, öğrencilerin yaşları ile umutsuzluğun alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucu çıkan değerler incelendiğinde, yaş grupları ve gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.785$; $p>0.05$). Aynı şekilde yaş grupları ve motivasyon kaybı ($F=1.876$; $p>0.05$) ve umut ($F=1.173$; $p>0.05$) alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Başka bir anlatımla öğrencilerin yaşlarının, onların gelecekle ilgili duygu ve beklentiler, motivasyon kaybı ve umut değişkenlerine ilişkin algılarının anlamlı bir belirleyicisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde üçüncü alt problem olan “Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin sınıflarıyla, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.4.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.4.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Sınıflarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf	n	$\bar{x}$	SS	min	max	F	p
Gelecek	1.sınıf	93	1.63	1.71	0	5.00	2.342	0.073
	2.sınıf	95	1.15	1.31	0	5.00		
	3.sınıf	93	1.60	1.32	0	5.00		
	4.sınıf	91	1.35	1.42	0	5.00		
Motivasyon	1.sınıf	93	2.56	1.83	0	8.00	1.676	0.172
	2.sınıf	95	2.26	1.86	0	8.00		
	3.sınıf	93	2.80	1.64	0	7.00		
	4.sınıf	91	2.31	2.01	0	7.00		
Umut	1.sınıf	93	2.74	1.98	0	7.00	2.681	0.057
	2.sınıf	95	2.21	1.90	0	7.00		
	3.sınıf	93	2.63	1.72	0	7.00		
	4.sınıf	93	2.63	1.72	0	7.00		
Ölçek toplamı	1.sınıf	93	6.94	4.80	0	19.00	2.662	0.058
	2.sınıf	95	5.62	4.50	0	20.00		
	3.sınıf	93	7.03	3.63	0	15.00		
	4.sınıf	91	5.75	4.80	0	17.00		

Tablo 4.4.1’de yer alan tek yönlü varyans analizinin sonuçlarına göre birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri, umutsuzluğun alt boyutları ile anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile gelecekle ilgili duygu ve beklenti boyutunda ($F= 2.342$; $p>0.05$), motivasyon kaybı boyutunda ($F= 1.676$; $p>0.05$) ve umut boyutunda ($F= 2.662$; $p>0.05$) anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür.

Başka bir anlatımla öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, onların gelecekle ilgili duygu ve beklentileri, motivasyon kaybı ve umutsuzluğa ilişkin algılarının belirleyicisi değildir.

4.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin lisans eğitimini aldıkları okul ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul ile, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.5.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.5.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Öğrenim Gördükleri Okula Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyutlar	Okul	n	$\bar{X}$	SS	min	max	F	p
Gelecek								
	1.Konservatuvar	83	1.84	1.31	0	5.00	4.311	0.014*
	2. GSF	80	1.32	1.41	0	5.00		Fark: 1-3
	3. Eğt. Fak.	209	1.31	1.51	0	5.00		
Motivasyon								
	1.Konservatuvar	83	3.19	1.71	0	7.00	9.583	0.000**
	2. GSF	80	2.55	1.71	0	6.00		Fark: 1-3
	3. Eğt. Fak.	209	2.17	1.88	0	8.00		
Umut								
	1. Konservatuvar	83	3.02	1.91	0	7.00	5.984	0.003**
	2. GSF	80	2.39	1.84	0	7.00		Fark: 1-3
	3. Eğt. Fak.	209	2.19	1.84	0	7.00		
Ölçek toplamı								
	1. Konservatuvar	83	8.06	3.97	0	17.00	8.764	0.000**
	2. GSF	80	6.26	4.33	0	16.00		Fark: 1 - 2,3
	3. Eğt. Fak.	209	5.67	4.58	0	20.00		

* $p < 0.05$

** $p < 0.01$

Tablo 4.5.1 incelendiğinde öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin öğrenim gördükleri okula göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Tablodan görüldüğü gibi gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda ($F=4.311$; $p<0.05$), motivasyon kaybı boyutunda ($F=9.583$; $p<0.01$) ve umut boyutunda ($F=5.984$; $p<0.01$) öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri öğrenim gördükleri okula göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklıdır.

Farklılığın hangi okullarda olduğunu görmek için yapılan tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre fark, üç alt boyutta da Konservatuvar ve Eğitim Fakültelerinin Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören öğrenciler arasında görülmüştür. Gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda ortalama değerler dikkate alındığında, öğrenim gördüğü okul Konservatuvar ($\bar{X}= 1.84$) olan

öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, öğrenim gördüğü okul Eğitim Fakültesi ($\bar{X}$ = 1.31) olan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Motivasyon kaybı boyutundaki ortalama değerlere bakıldığında, öğrenim gördüğü okul Konservatuvar ($\bar{X}$ = 3.19) olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, Eğitim Fakültesinde okuyan ($\bar{X}$ = 2.17) öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden daha yüksektir. Umut boyutunda da Konservatuvarda okuyan ($\bar{X}$ = 3.02) öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin Eğitim Fakültesinde okuyan ($\bar{X}$ = 2.19) öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bu bulgulara bağlı olarak, öğrencilerin öğrenim gördükleri okul ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, Konservatuvarda okuyan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri diğer okullarda okuyan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Özellikle gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda Konservatuvar öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek çıkması, problem durumunda belirttiğimiz gibi konservatuvar mezunlarının iş alanı sağlamada karşılaştıkları güçlüklerden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

4.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin mezun oldukları lise ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin mezun oldukları lise ile, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.6.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.6.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Mezun Oldukları Liseye Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyutlar	Lise	n	$\bar{x}$	SS	min	max	F	p
Gelecek								
1. Konservatuvar		65	1.88	1.38	0	5.00	4.032	0.019*
2. Güzel Sanatlar		235	1.30	1.47	0	5.00		Fark: 1-
3. Genel ve Diğer		72	1.46	1.43	0	5.00		2
Motivasyon								
1. Konservatuvar		65	3.05	1.72	0	6.00	4.746	0.009*
2. Güzel Sanatlar		235	2.28	1.88	0	8.00		Fark: 1-
3. Genel ve Diğer		72	2.63	1.74	0	6.00		2
Umut								
1. Konservatuvar		65	2.88	1.82	0	6.00	3.833	0.023*
2. Güzel Sanatlar		235	2.22	1.84	0	7.00		Fark: 1-
3. Genel ve Diğer		72	2.65	2.00	0	7.00		2
Ölçek toplamı								
1. Konservatuvar		65	7.80	4.05	0	15.00	5.530	0.023*
2. Güzel Sanatlar		235	5.80	4.54	0	20.00		Fark:
3. Genel ve Diğer		72	6.74	4.41	0	16.00		1 - 2

*p<0.05

Tablo 4.6.1 incelendiğinde öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin mezun oldukları liseye göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Tablodan görüldüğü gibi gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda ($F=4.032$; $p<0.05$), motivasyon kaybı boyutunda ($F=4.746$; $p<0.05$) ve umut boyutunda ($F=3.833$; $p<0.05$) öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri mezun oldukları lise türüne göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklıdır.

Farklılığın hangi liseler arasında olduğunu görmek için yapılan tukey çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre fark, üç alt boyutta da Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi ve Güzel Sanatlar ve Spor Lisesinden mezun olan öğrenciler arasında görülmüştür. Gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda umutsuzluk puanlarının ortalama değerleri incelendiğinde, mezun olduğu lise Konservatuvar ($\bar{X}=1.88$) olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, mezun olduğu lise Güzel Sanatlar Lisesi ($\bar{X}=1.30$) olan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Motivasyon kaybı

boyutundaki ortalama değerlere bakıldığında, mezun olduğu lise Konservatuvar ($\bar{X}=3.05$) olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri, mezun olduğu lise Güzel Sanatlar Lisesi ($\bar{X}=2.28$) olan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden daha yüksektir. Umut boyutunda da mezun olduğu lise Konservatuvar ($\bar{X}=2.88$) olan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin Güzel Sanatlar Lisesinden mezun olan ($\bar{X}=2.22$) öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden daha yüksek olduğu görölmüştür.

Yine bu bulgular doğrultusunda, öğrencilerin mezun oldukları liseye göre umutsuzluk durumları incelendiğinde Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi mezunu öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri üç alt boyutta da yüksek bulunmuştur. Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi'nden mezun olan öğrencilerin çoğunun yüksek öğretime Konservatuvarda devam ettiği düşünölürse, araştırmanın dördüncü alt problemine yönelik bulgularda ulaştığımız sonuçlarla benzer sonuçlar elde edilmiştir.

4.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin ana çalgıları ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin ana çalgılarıyla, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.7.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.7.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Ana Çalgılarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyutlar	Ana Çalgı	n	$\bar{x}$	SS	min	max	F	p
Gelecek	1. Piiano	25	1.52	1.33	0	4.00	0.679	0.744
	2. Keman	104	1.41	1.41	0	5.00		
	3. Viyola	34	1.12	1.32	0	5.00		
	4. Viyoloncel	33	1.36	1.62	0	5.00		
	5. Flüt	47	1.40	1.50	0	5.00		
	6. Klarinet	11	0.82	1.08	0	3.00		
	7. Şan	21	1.67	1.20	0	5.00		
	8. Ud	15	1.47	1.64	0	5.00		
	9. Bağlama	19	1.32	1.45	0	4.00		
	10. Gitar	29	1.66	1.61	0	5.00		
	11. Diğer	34	1.76	1.69	0	5.00		
Motivasyon	1. Piiano	25	2.76	2.07	0	7.00	0.731	0.695
	2. Keman	104	2.45	1.88	0	8.00		
	3. Viyola	34	2.44	1.71	0	6.00		
	4. Viyoloncel	33	2.42	2.03	0	8.00		
	5. Flüt	47	2.30	1.90	0	7.00		
	6. Klarinet	11	2.00	1.55	0	5.00		
	7. Şan	21	3.19	1.91	0	7.00		
	8. Ud	15	2.00	1.73	0	5.00		
	9. Bağlama	19	2.21	1.58	0	5.00		
	10. Gitar	29	2.48	1.57	0	6.00		
	11. Diğer	34	2.79	1.94	0	6.00		
Umut	1. Piiano	25	2.48	1.87	0	6.00		
	2. Keman	104	2.53	1.84	0	7.00		
	3. Viyola	34	2.32	1.80	0	6.00		
	4. Viyoloncel	33	2.12	2.12	0	7.00		
	5. Flüt	47	2.43	2.01	0	7.00		

	6. Klarinet	11	1.82	1.78	0	6.00	0.786	0.642
	7. Şan	21	3.24	1.92	0	7.00		
	8. Ud	15	2.13	1.68	0	6.00		
	9. Bağlama	19	2.11	1.97	0	7.00		
	10. Gitar	29	2.21	1.52	0	6.00		
	11. Diğer	34	2.59	2.03	0	7.00		
Toplam	1. Pişano	25	6.76	4.75	0	17.00		
	2. Keman	104	6.39	4.38	0	20.00		
	3. Viyola	34	5.88	4.21	0	15.00		
	4. Viyolonsel	33	5.91	5.14	0	19.00		
	5. Flüt	47	6.13	4.68	0	19.00		
	6. Klarinet	11	4.64	3.91	1	12.00	0.773	0.655
	7. Şan	21	8.10	3.73	0	16.00		
	8. Ud	15	5.60	4.72	1	15.00		
	9. Bağlama	19	5.63	4.23	1	15.00		
	10. Gitar	29	6.34	3.94	0	12.00		
	11. Diğer	34	7.15	5.09	0	16.00		

Tablo 4.7.1’de verilen, öğrencilerin ana çalgıları ile umutsuzluğun alt boyutlarına ilişkin tek yönlü varyans değerleri incelendiğinde, öğrencilerin ana çalgıları ile gelecekle ilgili duygular ve beklentiler ($F= 0.679$; $p>0.05$), motivasyon kaybı ($F= 0.731$; $p>0.05$) ve umut ($F= 0.786$; $p>0.05$) düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Başka bir anlatımla öğrencilerin ana çalgı türlerinin onların gelecekle ilgili duygu ve beklentileri, motivasyon kaybı ve umut değişkenlerine ilişkin algılarının bir belirleyicisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.8. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin ailelerinin ekonomik düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin aile gelirlerinin, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.8.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.8.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Gelir Seviyelerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlar

Alt Boyutlar	Gelir	n	$\bar{x}$	SS	min	max	F	p
Gelecek								
1.	1000 ve altı	52	1.06	1.36	0	5.00	2.306	0.101
2.	1001-2000	178	1.44	1.45	0	5.00		
3.	2000 üzeri	142	1.56	1.48	0	5.00		
Motivasyon								
1.	1000 ve altı	52	2.25	1.93	0	8.00	0.712	0.491
2.	1001-2000	178	2.46	1.80	0	8.00		
3.	2000 üzeri	142	2.60	1.87	0	7.00		
Umut								
1.	1000 ve altı	52	2.29	1.74	0	6.00	0.198	0.820
2.	1001-2000	178	2.41	1.89	0	7.00		
3.	2000 üzeri	142	2.48	1.93	0	7.00		
Ölçek toplamı								
1.	1000 ve altı	52	5.60	4.36	0	19.00	1.040	0.355
2.	1001-2000	178	6.30	4.48	0	20.00		
3.	2000 üzeri	142	6.64	4.53	0	17.00		

Tablo 4.8.1’de verilen, öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumları ile umutsuzluğun alt boyutlarına ilişkin tek yönlü varyans değerleri incelendiğinde, öğrencilerin ailelerinin gelirleri ile gelecekle ilgili duygular ve beklentiler ($F= 2.306$; $p>0.05$), motivasyon kaybı ($F= 0.712$; $p>0.05$) ve umut ($F= 0.198$; $p>0.05$) düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Başka bir anlatımla öğrencilerin ailelerinin gelir seviyesinin onların gelecekle ilgili duygu ve beklentileri, motivasyon kaybı ve umut değişkenlerine ilişkin algılarının bir belirleyicisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.9. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesi ile, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.9.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.9.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne Eğitim	n	$\bar{x}$	SS	min	max	X^2	p
Gelecek	1. İlköğretim	77	1.14	1.41	0	5.00	8.69	0.034* Fark:3-
	2. Ortaöğretim	150	1.45	1.36	0	5.00		
	3. Yükseköğretim	133	1.63	1.56	0	5.00		
	4. Diğer	12	0.92	1.51	0	4.00		
Motivasyon	1. İlköğretim	77	2.36	1.91	0	8.00	2.771	0.428
	2. Ortaöğretim	150	2.47	1.69	0	8.00		
	3. Yükseköğretim	133	2.62	1.98	0	8.00		
	4. Diğer	12	1.83	1.85	0	5.00		
Umut	1. İlköğretim	77	2.10	1.68	0	7.00	2.512	0.473
	2. Ortaöğretim	150	2.52	1.96	0	7.00		
	3. Yükseköğretim	133	2.51	1.90	0	7.00		
	4. Diğer	12	2.17	1.85	0	5.00		
Toplam	1. İlköğretim	77	5.61	4.36	0	20.00	4.611	0.203
	2. Ortaöğretim	150	6.43	4.21	0	19.00		
	3. Yükseköğretim	133	6.77	4.80	0	19.00		
	4. Diğer	12	4.92	4.80	0	13.00		

X^2 : Kruskal-Wallis ki-kare değeri

*p<0.05

Tablo 4.9.1 incelendiğinde umutsuzluk düzeyinin öğrencilerin annesinin eğitim durumuna göre farklılaştığı söylenebilir ($p<0.05$). Tablodan görüldüğü gibi anne eğitim seviyesi umutsuzluğun alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklıdır.

Kruskal-Wallis Testi sonuçları ve ortalama değerler incelendiğinde, gelecekle ilgili duygu ve beklentiler alt boyutunda anne eğitim düzeyi yükseköğretim olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri $\bar{X}= 1.63$ iken, annesinin eğitimini diğer olarak işaretleyen öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri $\bar{X}= 0.92$ 'dir.

Bu bulgulara göre anne eğitim durumu ile öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasında değişik bir ilişki ortaya çıkmıştır. Anne eğitim düzeyi yükseköğretim olan öğrencilerin gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda umutsuzluk düzeyleri, anne eğitimini diğer olarak işaretleyen öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Diğer seçeneğindeki olasılıklardan biri annenin okur-yazar olmaması, diğeri de annenin lisansüstü eğitim almış olması olabilir. Her iki olasılığa göre de anne eğitimi yükseköğretim olan öğrencilerin gelecekle ilgili duygu ve beklentileri boyutundaki umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

4.10. Araştırmanın Dokuzuncu Alt Problemine Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde “Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri ile umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesi ile, umutsuzluk ölçeğinin, gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı, umut şeklinde ayrılan üç alt boyutu arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 4.10.1 bununla ilgili analiz sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 4.10.1. Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Baba Eğitim	n	$\bar{x}$	SS	min	max	X^2	p
Gelecek	1. İlköğretim	51	1.16	1.35	0	5.00	9.991	0.019* Fark:3-4
	2. Ortaöğretim	94	1.19	1.42	0	5.00		
	3. Yükseköğretim	222	1.61	1.48	0	5.00		
	4. Diğer	5	1.00	1.73	0	4.00		
Motivasyon	1. İlköğretim	51	2.35	1.87	0	8.00	2.155	0.541
	2. Ortaöğretim	94	2.36	1.79	0	7.00		
	3. Yükseköğretim	222	2.58	1.86	0	8.00		
	4. Diğer	5	1.80	2.17	0	5.00		
Umut	1. İlköğretim	51	1.94	1.70	0	7.00	6.474	0.091
	2. Ortaöğretim	94	2.46	2.07	0	7.00		
	3. Yükseköğretim	222	2.54	1.83	0	7.00		
	4. Diğer	5	1.20	1.10	0	3.00		
Toplam	1. İlköğretim	51	5.45	4.24	0	20.00	5.792	0.122
	2. Ortaöğretim	94	6.01	4.57	0	17.00		
	3. Yükseköğretim	222	6.73	4.48	0	19.00		
	4. Diğer	5	4.00	4.64	0	12.00		

*p<0.05

Tablo 4.10.1 incelendiğinde umutsuzluk düzeyinin öğrencilerin babasının eğitim durumuna göre farklılaştığı söylenebilir ($p<0.05$). Tablodan görüldüğü gibi baba eğitim seviyesi umutsuzluğun alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklıdır.

Kruskal-Wallis Testi sonuçları ve ortalama değerler incelendiğinde, gelecekle ilgili duygu ve beklentiler alt boyutunda baba eğitim düzeyi yükseköğretim olan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri $\bar{X} = 1.61$ iken, baba eğitimini diğer olarak işaretleyen öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri $\bar{X} = 1.00$ 'dir.

Bu bulgulara göre baba eğitim durumu ile öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri arasında değişik bir ilişki ortaya çıkmıştır. Baba eğitim düzeyi yükseköğretim olan öğrencilerin gelecekle ilgili duygular ve beklentiler boyutunda umutsuzluk düzeyleri, baba eğitimini diğer olarak işaretleyen öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur. Diğer seçeneğindeki olasılıklardan biri babanın okur-yazar olmaması, diğeri de babanın lisansüstü eğitim almış olması olabilir. Her iki olasılığa göre de baba eğitimi yükseköğretim olan öğrencilerin gelecekle ilgili duygu ve beklentileri boyutundaki umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulgularına dayalı sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Bu bölümde Beck umutsuzluk ölçeği ile elde edilen verilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda araştırmanın alt problemlerine ilişkin başlıca sonuçlar şunlardır:

5.1. Sonuçlar

1. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin cinsiyetleri ile umutsuzluğun alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

2. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin yaş değişkenine göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin yaşları ile umutsuzluğun alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

3. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin sınıf değişkenine göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin sınıfları ile umutsuzluğun alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin öğrenim gördükleri okula göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin okulları ile umutsuzluğun alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark bulunmuştur.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ortalama değerler incelendiğinde Konservatuvar öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı ve umut alt başlıklarında daha yüksek olduğu görülmüştür.

5. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin mezun oldukları liseye göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin mezun oldukları lise ile umutsuzluğun alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark bulunmuştur.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ortalama değerler incelendiğinde Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi'nden mezun olan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin gelecekle ilgili duygular ve beklentiler, motivasyon kaybı ve umut alt başlıklarında daha yüksek olduğu görülmüştür.

6. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin ana çalgılarına göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin ana çalgıları ile umutsuzluğun alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

7. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin ailelerinin ekonomik gelirine göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin aile gelirleri ile umutsuzluğun alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

8. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin annelerinin eğitim durumuna göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile umutsuzluğun alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark bulunmuştur.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ortalama değerler incelendiğinde anne eğitim düzeyi yükseköğretim olan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin gelecekle ilgili duygular ve beklentiler alt boyutunda yüksek olduğu görülmüştür.

9. Öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin babalarının eğitim durumuna göre karşılaştırılması sonucunda; öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile umutsuzluğun alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede bir fark bulunmuştur.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, ortalama değerler incelendiğinde baba eğitim düzeyi yükseköğretim olan öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin gelecekle ilgili duygular ve beklentiler alt boyutunda yüksek olduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

1. Öğrencilerin umutlu ya da umutsuz durumda olmalarının, onların dersteki başarılarına da yansiyabileceği görüşü ile müzik eğitimcilerinin öğrencilerin davranışlarını, psikolojilerini dikkate alarak bir eğitim ortamı oluşturmaları önerilebilir.

2. Bulgular sonucunda Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lise'sinden mezun olan ve Konservatuvar Müzik bölümünde okuyan öğrencilerin umutsuzluk düzeyleri yüksek bulunmuştur. Konservatuvar eğitiminin uzun soluklu bir eğitim süreci olduğu düşünülerek eğitimcilerin öğrencileri, eğitim süresi boyunca ve gelecekte karşılaştıkları zorluklar hakkında önceden bilinçlendirmeleri önerilebilir.

3. Konservatuvar eğitimi almak isteyen öğrencilerin ailelerinin de eğitim süreci hakkında araştırma yapmaları, bilinçlenmeleri ve çocuklarını bu doğrultuda yönlendirmeleri önerilebilir.

4. Bulgulara göre Konservatuvar öğrencilerinin en büyük umutsuzluğu geleceğe yönelik duygular ve beklentiler boyutunda çıkmıştır. Çünkü konservatuvar mezunlarının çalışma alanları oldukça dardır. Her öğrenci mezun olduğunda ne yapacağı endişesi ile doludur. Türkiye'de orkestra sayısının azlığı, kadrolarının dolu olması, opera- bale kurumlarında yine aynı şekilde kadrosunun dolu olması nedeniyle sınav açmaması, açılan sınavlarda da çok az sayıda sanatçı alması öğrencileri umutsuzluğa düşürmektedir. Türkiye'de orkestra sayısının artırılması, yeni illerde opera-bale kurumlarının açılması mezun öğrenciler için iş alanı oluşturacaktır.

5. Ülkemizde Konservatuvar, Eğitimi Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalları ve Güzel Sanatlar Fakültelerinin Müzik Bölümlerinin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Sayının artmasıyla birlikte mezun öğrenci sayısı da artmakta, iş alanının yetersiz olması nedeniyle de birçok mezun iş bulamamaktadır. İş alanının genişletilmesi daha zor bir durum olduğundan, bu okullara daha az sayıda öğrenci alınması, kontenjanın düşürülmesi de önerilebilir.

KAYNAKÇA

- ABRAMBON, L.Y., SELIGMAN, M.E.P. ve TEASDALE, J. (1978) “Learned helplessness in human: Critique and formulation”. **Journal of Abnormal Psychology**, 87, 49-74
- AĞIR, M. (2007). **Üniversite öğrencilerinin bilimsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki**. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ARMAĞAN, İ. (1992). **Sanat Toplumbilimi, Demokrasi Kültürüne Giriş**. (Birinci Baskı) İzmir: İleri Kitabevi
- BAŞAR, H. (1998). **Eğitim Denetçisi**. (Dördüncü baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- BECK, A.T. (1967). **Depression: Clinical, Experimental and the Theoretical Aspects**, New York.
- BECK, A.T., WEISSMAN, A., LESTER, D., TREXLER, L. (1974). The assessment of pessimism. The Hopelessness Scale. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 42, 861 – 865
- BECK, A.T. (1979). **Cognitive therapy of depression: A treatment Manual**. New York: Guilford Press
- BECK, B., HALLING, S., MCNABB, M., MILLER, D., ROWE, J. O., SCHULZ, J. (2003). Facing up to Hopelessness: A dialogal phenomenological study. **Journal of Religion and Health**, 42(4), 339 - 354
- BİROL, B.K. (2002). **Toplumsal Yapılanmayla Kültürel ve Müziksel Gelişim Arasındaki İlişki**. 21.yy. Başında Türkiye’de Müzik Sempozyumu Bildiri Metni. Ankara: Sevdâ-Cenap And Vakfı Yayınları

- CHEAVENS, J.S., FELDMAN, D. B. , WOODWARD, J. T. , SNYDER, C. R.(2006). Hope in Cognitive Psychotherapies: On Working With Client Strengths, Journal of Cognitive Psychotherapy: **An International Quarterly**,20 (2), 135-145
- ÇELİKEL, F. Ç. Ve ERKORKMAZ, Ü. (2008). **Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkili Etmenler**, Nöropsikiyatri Arşivi, (45): 122-129.
- ÇETİNKAYA, G.S. (2011). **Türkiye’de Konservatuvar Eğitimi ve Sorunları**. Tebliğ No:65 İstanbul Üniversitesi. Web: <http://www.universitekonferansi.org/?q=node/79> adresinden 23 Ocak 2011’de alınmıştır.
- DİLBAZ, N. , ve SEBER, G.(1993). Umutsuzluk Kavramı: Depresyon ve İntiharda Önemi. **Kriz Dergisi**, 1 (3), 134-138.
- DURAK, A.(1994). “Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, **Türk Psikoloji Dergisi**, 9(3):1-11
- EKLAND, E. S. (1991). **Hopelessness. Psychiatric Mental Health Nursing: Application of the Nursing Process**. J.B. Lippincott Company Pennsylvania.
- ERTÜRK, S. (1972). **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Yelkentepe Yayınları
- HORNEY, K. (1993). **Nevrozlar ve insan gelişimi özgerçekleştirme kavgası**. (Çev. Selçuk Budak) Ankara.
- GEDİKLİ, E. (2003). **Eğitim Fakülteleri ve İlköğretim Öğretmenleri İçin Müzik Eğitimi**. Bursa: Ezgi Yayıncılık
- GÜNER, P. (1999). **Evre I-II meme kanseri tanısı alan hastalarda uygulanan problem çözme eğitiminin anksiyete, depresyon, umutsuzluk ve baş etme biçimine etkisi**. Yayınlanmamış Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- KULA, E. (2008). **Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri ve saldırganlık durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KUTLU, M. (1998). **Özürlü çocuğu olan ana-babaların umutsuzluk düzeyleri**. Yayımlanmamış Doktora tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- MELGES, F.T.(1969). Types of UMTZelessness in Psychological Process. **Arch Gen Psychiatry**, 20, 690-699
- MINKOFF, K., BERGMAN, E., BECK, A.T. ve BECK, R. (1973). Hopelessness, Depression and Attempted Suicide, *Psychiatry*, (130): 455–459.
- ÖNER, N.(1997). **Türkiye`de Kullanılan Psikolojik Testler: Bir Başvuru Kaynağı**. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- ÖZÇELİK, S. , UÇANER, B.(2010). Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. **Ekev Akademi Dergisi** 14 (42) 341-350.
- ÖZDEN, Y. (2002). **Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Pegem A Yayınları
- ÖZSOY, O. (2003). **Etkin Öğretmen Etkin Öğrenci Etkin Eğitim**. İstanbul: Hayat Yayıncılık
- SAY, A. (1997). **Müzik Tarihi**. (Üçüncü Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- SEBER, G., DİLBAZ, N., KAPTANOĞLU, C., TEKİN, D.(1993) “Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenirliği”, **Kriz Dergisi** cilt 1(3) 139-142.

- TÜMKAYA, S.(2005). **Ailesi Yanında Ve Yetiştirilme Yurdunda Kalan Ergenlerin Umutsuzluk Düzeylerinin Karşılaştırılması**. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Güz, 3(4), 445-457.
- TÜRK DİL KURUMU. (1992). **Türkçe Sözlük**. (Genişletilmiş Baskı). Ankara: TDK
- UÇAN, A. (1997). **Müzik Eğitimi**. (İkinci Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- UÇAN, A. (2005). **İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi**. (Üçüncü Baskı). Ankara: Evrensel Müzikeyi
- ÜNGÜREN, E. (2007). **Lise ve üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi: Antalya’da bir uygulama**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- VARIŞ, F. (1998). **Eğitim Bilimine Giriş**. (Dördüncü Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları
- VURAL, D. (1999, 28-30 Nisan). **Sanat Eğitimi ve Sorunları**. I. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumunda sunuldu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- WEISSMAN, M. (1974). The Epidemiology of Suicide Attempts, Arch Gen Psychiatry, (30): 737–746.
- YEMEZ, B. (1998). **Depresyon Etiyolojisi**, Psikiyatri dünyası, (1): 21-25.
- YERLİKAYA, İ. (2006). **Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım ve Hobi Terapiye Dayalı Umut Eğitimi Programlarının İlköğretim Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyine Etkisi**. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

YILDIRIM, S. (2007). **Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik Düzeyi ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YILDIZ, G. (2002). **Müzik Öğretimi**. (Birinci Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık

Web: <http://www.turkcebilgi.com/konservatuvar/ansiklopedi#ansiklopedi> 26 Ocak 2011’de alınmıştır.

Web: <http://www.konser.hacettepe.edu.tr/adk.php?action=huadk&go=full&aid=2> 26 Ocak 2011’de alınmıştır.

Web: <http://web.deu.edu.tr/gsf/index.php?p=3&lang=1> 2 Şubat 2011’de alınmıştır.

EKLER

EK- I. YÖNERGE- KİŞİSEL BİLGİ FORMU

EK- II. BECK UMUTSUZLUK ÖLÇEĞİ

**EK- III. ÖLÇEK UYGULAMASI İÇİN ÜNİVERSİTELERE AİT RESMİ İZİN
YAZILARI**

EK I

YÖNERGE-KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programında yazmakta olduğum; “ Türkiye’deki Konservatuvarların Müzik Bölümleri, Güzel Sanatlar Fakültelerinin Müzik Bölümleri ve Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim görmekte olan lisans öğrencilerinin, umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi ve karşılaştırılması” adlı tez çalışmam için yaptığım bu araştırmaya siz de katkıda bulunursanız çok memnun olacağım. Araştırma ölçeği 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise umutsuzlukla ilgili maddeler bulunmaktadır. Araştırma sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu sebeple adınızı ve kimliğinizi belirtmeniz gerekmektedir.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Beste Atalay

I.BÖLÜM

Kişisel Bilgiler

Size uygun olan bölüme (X) işareti koyunuz.

1. Cinsiyetiniz : ☐ Erkek ☐ Kadın
2. Yaşınız : ☐ 17-20 ☐ 21-24 ☐ 25 ve üzeri
3. Sınıfınız : ☐ 1.Sınıf ☐ 2.Sınıf ☐ 3.Sınıf ☐ 4.Sınıf
4. Okuduğunuz Fakülte/Yüksekokul:
☐ Konservatuar ☐ Güzel Sanatlar Fakültesi ☐ Eğitim Fakültesi
5. Mezun olduğunuz Lise Türü:
☐ Konservatuvar Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi ☐ Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi
☐ Genel Lise ☐ Meslek Lisesi ☐ Diğer.....
6. Ana Çalgınız: ☐ Piyano ☐ Keman ☐ Viyola ☐ Viyolonsel
☐ Kontrabas ☐ Flüt ☐ Obua ☐ Klarinet ☐ Şan ☐ Ud
☐ Bağlama ☐ Vurmalı Çalgılar ☐ Diğer
7. Ailenizin ekonomik durumu: ☐ 1000 ve altı ☐ 1000-2000 ☐ 2000 ve üzeri
8. Annenizin eğitim durumu: ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Yükseköğretim ☐ Diğer
9. Babanızın eğitim durumu: ☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Yükseköğretim ☐ Diğer

EK II

BECK UMUTSUZLUK ÖLÇEĞİ

II.BÖLÜM

Beck Umutsuzluk Ölçeği

Aşağıdaki test 1974 tarihinde geliştirilmiş olup, 1991 yılında Seber tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Geleceğe yönelik olumsuz beklenti ya da düşünceleri içeren cümlelerden size uygun olanları evet ya da hayır olarak kodlayınız.

1- Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

2. Kendim ile ilgili şeyleri düzeltemediğime göre çabalamayı bıraksam iyi olur.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

3- İşler kötüye giderken bile her şeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

4- Gelecek on yıl içinde hayatımın nasıl olacağını hayal bile edemiyorum.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

5- Yapmayı en çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

6- Benim için çok önemli konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

7- Geleceğimi karanlık görüyorum.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

8- Dünya nimetlerinden sıradan bir insandan daha çok yararlanacağımı umuyorum.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

9- İyi fırsatlar yakalayamıyorum. Gelecekte yakalayacağıma inanmam için de hiçbir neden yok.

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

10- Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

11- Gelecek benim için hoş şeylerden çok tatsızlıklarla dolu görünüyor.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

12- Gerçekten özlediğim şeylere kavuşabileceğimi ummuyorum.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

13- Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

14- İşler bir türlü benim istediğim gibi gitmiyor.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

15- Geleceğe büyük inancım var.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

16- Arzu ettiğim şeyleri elde edemediğime göre bir şeyler istemek aptallık olur.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

17-Gelecekte gerçek doyuma ulaşmam olanaksız gibi.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

18- Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

19- Kötü günlerden çok, iyi günler bekliyorum.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

20- İsteddiğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok, nasıl olsa onu elde edemeyeceğim.

1. ☐ Evet

2. ☐ Hayır

EK III

ÖLÇEK UYGULAMASI İÇİN ÜNİVERSİTELERE AİT RESMİ İZİN YAZILARI